

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Kateřina Rozsivalová

Učitelství českého jazyka a literatury/

Učitelství přírodopisu

Rizika sociálních sítí se zaměřením na žáky 2. stupně ZŠ

Olomouc 2014

Vedoucí práce: Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila pouze informační zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne 10. 12. 2014

.....

Děkuji Mgr. Kamilovi Kopeckému za odborné vedení diplomové práce a doporučení odborných informačních zdrojů, za rady a věcné připomínky.

Dále děkuji Základní škole sv. Voršily v Olomouci, která mi umožnila provést dotazníkové šetření.

V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za jejich podporu během tvorby práce.

Obsah

Úvod.....	7
1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ.....	8
1.1 Nejužívanější sociální sítě.....	8
1.1.1 Facebook	8
1.1.2 Google+	10
1.1.3 Twitter	11
1.1.4 Ask.fm.....	11
1.1.5 Lidé.cz.....	11
2 KYBERŠIKANÁ	12
2.1 Stupně šikany	12
2.1.1 První stupeň – vznik ostrakismu	12
2.1.2 Druhý stupeň – fyzická agrese a přitvrzování manipulace.....	13
2.1.3 Třetí stupeň - klíčový moment - vytvoření jádra.....	13
2.1.4 Čtvrtý stupeň – přijímání norem agresorů.....	13
2.1.5 Pátý stupeň – totalita, dokonalá šikana	14
2.2 Rozdíly mezi šikanou a kyberšikanou.....	14
2.2.1 Místo a čas útoku.....	14
2.2.2 Pachatel šikany a kyberšikany.....	14
2.2.3 Další účastníci kyberšikany.....	15
2.2.4 Oběti šikany a kyberšikany	15
2.2.5 Dopad kyberšikany na oběť	16
2.2.6 Problémy s diagnostikou kyberšikany.....	16
2.2.7 Problémy s řešením kyberšikany.....	16
2.3 Ochrana před kyberšikanou.....	17
2.4 Případy kyberšikany	17
2.4.1 Případ Rebecca Ann Sedwick	17
2.4.2 Případ Alexis Pilkington	19
3 SEXTING.....	21
3.1 Oběť a pachatel	21
3.2 Trestně-právní podstata sextingu	21
3.2.1 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 192.....	22
3.2.2 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 193	22
3.2.3 Ohrožování výchovy dítěte, § 201	23
3.3 Případy sextingu.....	24
3.3.1 Případ Hope Witsell	24

4 KYBERGROOMING	26
4.1 Oběti kybergroomingu	26
4.2 Pachatelé kybergroomingu	27
4.3 Fáze manipulace.....	27
4.3.1 Etapa přípravy kontaktu	28
4.3.2 Etapa kontaktu, navázání a prohlubování vztahu	28
4.3.3 Příprava na osobní schůzku.....	30
4.3.4 Osobní schůzka	31
4.4 Ochrana před kybergroomingem.....	31
4.5 Pravidla prevence pro děti a mládež	31
4.6 Příklad kybergroomingu.....	32
5 STALKING A KYBERSTALKING	33
5.1 Pachatel stalkingu.....	33
5.1.1 Stalker - bývalý partner	34
5.1.2 Stalker – uctívač	34
5.1.3 Stalker – neobratný nápadník	34
5.1.4 Stalker – ublížený pronásledovatel.....	35
5.1.5 Stalker – sexuální útočník	35
5.1.6 Stalker - poblouzněný milovník	36
5.1.7 Kyberstalker	36
5.2 Oběti stalkingu	37
5.3 Trestně - právní podstata stalkingu	37
5.4 Příklad Romany Schuppanové	39
6 NETOLISMUS	41
6.1 Rozdělení pojmu závislost	41
6.2 Příznaky závislosti na internetu.....	41
7 DALŠÍ NEBEZPEČNÉ JEVY NA INTERNETU.....	43
7.1 Hoax	43
7.2 Phishing.....	44
7.3 Trolling.....	44
7.4 Webcam trolling.....	44
8 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ NA INTERNETU	46
8.1 E-Bezpečí	46
8.2 Saferinternet	47
9 VÝZKUMNÁ ČÁST	48
9.1 Úvod do výzkumu	48

9.2 Cíl výzkumu	48
9.3 Výzkumné otázky.....	48
9.4 Metoda výzkumu.....	48
9.5 Charakteristika výzkumného vzorku.....	49
9.6 Interpretace výsledků dotazníku.....	49
ZÁVĚR	68
Seznam tabulek a grafů	69
Seznam použité literatury.....	71
Internetové zdroje.....	71
PŘÍLOHA: Dotazník k výzkumu	75
ANOTACE.....	80

Úvod

Sociální síť patří mezi moderní komunikační technologie používané pro komunikaci přes internet. Jejich dnešní podoba se začala utvářet již v poslední dekádě minulého století. Dnes jejich služby ovládá stále více uživatelů takřka všech věkových skupin. V teoretické části diplomové práce proto bude našim cílem nejen definovat pojem sociální síť a popsat dílčí služby. Bude nutné se zabývat neméně podstatným úkolem, a to charakteristikou jednotlivých rizik internetu hrozících především dětem.

Jak jsme již předznamenal, v první kapitole se zabýváme pojmem sociální síť. Pokoušíme se zjistit, která z dřívějších sociálních sítí se stala průlomovou a dostala se tak k uživatelům široké veřejnosti. Zaměříme se také na několik nejznámějších sociálních sítí, ačkoliv jsme si vědomi, že jejich existence se může v průběhu času měnit a do popředí se mohou dostávat nové nebo méně známé sociální sítě a nová komunikační média. Naše pozornost bude směřována především k sociální síti Facebook. Ta se totiž těší velké oblibě uživatelů. Zajímat nás budou i ostatní sociální sítě, jmenovitě Google+ nebo například Twitter.

Další část teoretické části diplomové práce se zabývá nebezpečnými fenomény na internetu, mezi které patří kyberšikana, sexting, kybergrooming, stalking apod. Pomocí dostupné literatury, internetových českých i cizojazyčných zdrojů se pokoušíme popsat jednotlivé jevy, jejich specifika, průběh a rizika. Vyjadřujeme se také k prevenci a k řešení problémů spojených s těmito fenomény, protože sociální sítě zaujímají u žáků druhého stupně základních škol dominantní postavení při komunikaci přes internet.

K většině uvedených fenoménů uvádíme v závěru jednotlivých kapitol také reálné případy. Kauzy jsou použitelné v praxi pro autenticitu, bohužel ale velmi často končí tragicky. Kauzy navíc dokazují fakt, že jednotlivé jevy spolu souvisí. Pro příklad na sexting velmi často navazuje kyberšikana a zároveň jsou intimní snímky cenným artiklem pro pachatele kybergroomingu.

Závěrečná kapitola teoretické části diplomové práce popisuje činnost dvou stěžejních preventivních programů, projektů E-Bezpečí a Saferinternet. Čtenáři se dozví, jaký je rozdíl mezi oběma programy. Ten spočívá především v jejich zaměření.

V praktické části diplomové práce budeme pomocí dotazníku zjišťovat, jaké zkušenosti mají žáci druhého stupně s nebezpečnými fenomény. Díky této kvantitativní výzkumné metodě se čtenáři se dozví, jaké sociální sítě žáci navštěvují a jaké informace s ostatními uživateli na internetových profilech sdílí. Zde bychom chtěli explicitně informovat, v čem konkrétně jsou jednotlivé činnosti na sociálních sítích nebezpečné.

1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Sociální sítě a komunikační platformy definujeme jako služby internetových stránek, pomocí kterých si uživatelé mohou vytvářet osobní či firemní profily. Internetové socioložky Boydová a Ellisonová¹ popisují sociální síť jako službu, díky níž si mohou její uživatelé: „založit veřejný nebo poloveřejný profil, sestavit seznam dalších uživatelů, s nimiž chtějí být v kontaktu, a prohlížet si a procházet seznamy kontaktů dalších uživatelů systému.“

Sociální sítě ve své moderní podobě začaly vznikat v devadesátých letech minulého století v USA. Například na začátku roku 1997 spustil server sixdegrees.com průlomovou službu. Jejím základem bylo přihlašování uživatelů pod skutečnými jmény.²

První sociální sítě již pracovaly s profily a seznamy přátel. Ty tvoří základ všech současných sociálních sítí, mezi které patří Facebook, MySpace, LinkedIn a další.³

1.1 Nejužívanější sociální sítě

1.1.1 Facebook

Celosvětové oblibě se těší Facebook. Jedná se o sociální síť s nejvyšším počtem registrovaných účtů. Oslovuje jedince různých věkových kategorií. Svědčí o tom statistická data společnosti, podle kterých využívali uživatelé ke dni 30. září 2013 osm set sedmdesát čtyři miliónů profilů. Průměrně ve stejném měsíci navštívilo svůj profil na Facebooku denně sedm set dvacet sedm miliónů uživatelů. Statistika společnosti Facebook dále uvádí, že až osmdesát procent uživatelů pochází mimo USA a Kanadu.⁴

Na internetových stránkách společnosti mohou návštěvníci zjistit, jaké cíle má Facebook a že: „posláním Facebooku je poskytnout lidem možnost sdílení a učinit svět otevřenější a propojenější. Lidé používající Facebook, aby zůstali v kontaktu s přáteli a rodinou, aby zjistili, co se děje ve světě, aby mohli sdílet a vyjádřit to, co je pro ně důležité.“⁵

¹ BOYDOVÁ, D. – ELLISONOVÁ, N. *Social Network Sites: Definition, History, And Scholarship* [online]. Journal of Computer-Mediated Communication 13, 2007. [cit. 31. 10. 2013] Dostupné z: <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1boyd.ellison.html>.

² KIRKPATRICK, D. *Pod vlivem Facebooku: příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. Brno: Computer Press, 2011. S. 60. ISBN: 978-80-251_3573-0.

³ KULHÁNKOVÁ, H. – ČÁMEK, J. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak, 2010. S. 9. ISBN: 978-80-904764-0-0.

⁴ Facebook. *Statistika* [online]. [Cit. 31. 10. 2013] Dostupné Z: <https://newsroom.fb.com/Key-Facts>.

⁵ Tamtéž

Kirkpatrick⁶ k tomu ve své knize věnované Facebooku dodává, že „Facebook je nonstop informačním centrem. Jeho uživatelé zveřejní každý měsíc asi dvacet miliard příspěvků – včetně odkazů na webové stránky, novinek, fotografií apod. Jedná se například o zdaleka největší síť pro sdílení fotografií na internetu. Každý měsíc sem uživatelé umístí přibližně tři miliardy fotografií.“

Původní podoba Facebooku se značně lišila od podoby současné. Prvotní Facebook, který v roce 2004 založil student Harvardské univerzity Mark Zuckerberg, měl sloužit zejména právě studentům. Tehdejší Thefacebook, jak se server jmenoval, jim umožňoval nahrát na svůj profil osobní a akademické údaje a fotografie. Studenti mohli vyhledávat další studenty z jednotlivých kurzů a organizací. Sám Zuckerberg již na začátku fungování Facebooku po vzoru stránek Friendster plánoval, že studenti budou vytvářet vlastní online síť přátel.⁷

Kulhánková a Čamek⁸ uvádí: „v prvotní fázi Facebook využíval k identifikaci přihlašovaných e-mailové domény univerzit. Nejprve to byl pouze Harvard, další byly do Facebooku přidávány postupně. První byly školy takzvané „Břečťanové ligy“ (Ivy League), do které patří osm elitních soukromých univerzit. Až pak přibývaly další. Pořadí jejich přidávání až nápadně připomíná žebříček jejich popularity v USA. Facebook proto dostal nádech výlučnosti. Jasná struktura sítě, zpočátku také omezený „pohyb“ pouze po „půdě“ vlastní univerzity, a tedy „přátelení“ pouze se studenty stejné školy, pomohly Facebooku získat mezi uživateli důvěru.“

Ačkoliv se stal Facebook průlomovým fenoménem, je nutné dodat, že jeho zakladatel mohl pracovat již s jasnými představami o sociálních sítích z dřívějších dob. Základy sociálních sítí totiž začali inženýři modelovat již v dobách, kdy vznikala prvotní podoba internetu. Již v roce 1968 si autoři J. C. R. Licklider a Robert W. Taylor pokládali otázku, zda bude možné vybudovat interaktivní internetové komunity a jak by mohly fungovat.⁹ Kirkpatrick¹⁰ k tomu dodává: „mnohé komponenty začínajícího Facebooku byly v praxi odzkoušeny už jinde. Zuckerberg byl několikrát obviněn, že při tvorbě Facebooku krade

⁶ KIRKPATRICK, D. *Pod vlivem Facebooku: příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. Brno: Computer Press, 2011. S. 13. ISBN: 978-80-251_3573-0.

⁷ TABAK, A. J. *Hundreds Registered for New Facebook Webside* [online]. Harvard Crimson, 2004. [Cit. 1. 11. 2013] Dostupné z:

<http://web.archive.org/web/20050403215543/http://www.thecrimson.com/article.aspx?ref=357292..>

⁸ KULHÁNKOVÁ, H. – ČAMEK, J. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak, 2010. S. 9. ISBN: 978-80-904764-0-0.

⁹ KIRKPATRICK, D. *Pod vlivem Facebooku: příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. Brno: Computer Press, 2011. S. 59. ISBN: 978-80-251_3573-0.

¹⁰ Tamtéž

nápady. Ve skutečnosti je však jeho služba následovníkem nápadů, jež se vyvíjely již čtyřicet let.“

Současná statistická data vypovídají o obrovském rozšíření Facebooku. Původně komunitní server určený pro Harvard a školy „Břečťanové ligy“ se během několika let stal nejnavštěvovanější sociální sítí vůbec. Jeho uživateli nejsou pouze studenti. Facebook se stal sociální sítí, kterou používá široká veřejnost, celebrity i organizace.¹¹

1.1.2 Google+

Služba společnosti Google vznikla v roce 2011. V současnosti se jedná o druhou největší sociální síť navštěvovanou českými uživateli. Celosvětově ji používá již více než 25 % uživatelů internetu. Podle odhadů je to tedy tři sta čtyřicet tři miliónů uživatelů.¹²

Google+ nabízí integraci služeb společnosti Google. Také služba Google+ nabízí svým uživatelům tvorbu profilů, různé možnosti komunikace s ostatními uživateli a editaci fotografií.¹³

Cílem Google+ bylo podle Dočekala organizovat své klienty do Kruhů podle toho, zda se jedná o přátele, rodinu, pracovní kolegy a podobně. Tím prakticky se odlišuje od většiny svých konkurentů, mezi které patří především Facebook a Twitter. Jen pro připomenutí, obě tyto konkurující služby Google+ používali namísto kruhů seznamy přátel. Pomocí Kruhů přátel uživatelé služby Google+ určují, s jakými osobami bude obsah příspěvků sdílen. Díky Kruhům přátel mohou také uživatelé filtrovat přijímané informace podle toho, který okruh přátel je přednostně zajímavý. Kritici tvůrcům vytýkají kopírování funkcí Facebooku, se kterým má Google+ opravdu mnoho společného. Zároveň si ale cení i patrných odlišností od Facebooku. Mezi ně patří možnost sledování příspěvků ze sociální sítě, aniž by byli oba uživatelé Google+ vázáni internetovým přátelstvím. To mohou běžní uživatelé hodnotit z hlediska bezpečnosti v kyberprostoru negativně.¹⁴

¹¹ KULHÁNKOVÁ, H. – ČÁMEK, J. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak, 2010. S. 10. ISBN: 978-80-904764-0-0.

¹² DOČEKAL, D. *Google+ je druhá největší sociální platforma* [online]. [Cit. 8. 12. 2013] Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/google-je-druha-nejvetsi-socialni-platforma-na-svete/>.

¹³ Mashable.com: *Google+* [online]. [Cit. 16. 12. 2013] Dostupné z : <http://mashable.com/category/google-plus/>.

¹⁴ DOČEKAL, D. *Google+ je druhá největší sociální platforma* [online]. [Cit. 8. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/google-je-druha-nejvetsi-socialni-platforma-na-svete/>.

1.1.3 Twitter

Twitter je celosvětová sociální síť založená v roce 2006 Jackem Dorseyem a Bizem Stonem. Charakteristické pro Twitter jsou tzv. tweety, krátké příspěvky s maximálním rozsahem sto čtyřicet znaků.¹⁵

Mnoho zdrojů uvádí, že tato komunikační platforma umožňuje svým uživatelům tvorbu mikrobloggerů. Uživatelům nabízí Twitter sledování informací a celebrit a komunikaci s přáteli. Celebritám pak umožňuje monitorování informací o sobě samotných. Právě proto využívá Twitter mnoho známých osobností.¹⁶

1.1.4 Ask.fm

Na internetových stránkách sociální sítě Ask.fm se mohou uživatelé dočíst, že tato sociální síť vznikla v roce 2010. Dále zde zřizovatelé informují, že principem služby je pokládání a zodpovídání otázek. Na profil uživatele mohou ostatní uživatelé vkládat otázky, a to i anonymně. Službu používají především dospívající¹⁷ Přes četná pravidla užívání se i tato sociální síť může stát nástrojem kyberšikany a dalších nebezpečných fenoménů v prostředí internetu, a to právě kvůli možnosti anonymních příspěvků.

1.1.5 Lidé.cz

Podstata služby české společnosti Seznam.cz spočívá ve vytváření profilů, v komunikaci s ostatními uživateli a případné aktivitě v diskuzních fórech. Služba nabízí také možnost seznamky. Služby využívají uživatelé nejrozličnějších věkových kategorií. Jednotlivci zpravidla vystupují pod přezdívkami.

¹⁵ Mashable.com. *Twitter* [online]. [Cit.: 16. 12. 2013]. Dostupné z: <http://mashable.com/category/twitter/>.

¹⁶ JAVŮREK, A. - PROKOP, M. *Jak začít používat Twitter* [online]. [Cit. 16. 12. 2013] Dostupné z: <http://www.zdrojak.cz/redakce/jak-zacit-pouzivat-twitter/>.

¹⁷ Ask.fm: *O Ask.fm* [online]. [Cit. 16. 12. 2013] Dostupné z: <http://www.ask-fm.cz/o-ask-fm.html>.

2 KYBERŠIKANA

Kyberšikana je spolu s šikanou bohužel jedním z nejběžnějších nebezpečných fenoménů u dětí a mladistvých. Kyberšikana stejně jako šikana má stejný výsledný efekt, tedy poškození oběti. Kyberšikana způsobuje oběti újmu jak v rovině psychické, tak v rovině fyzické a materiální. Kyberšikanu definují Kopecký a Krejčí¹⁸ jako: „*nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.*“

Kyberšikana, stejně jako další negativní jevy na internetu, má několik projevů. Patří mezi ně publikování ponižujících záznamů nebo fotografií, ponižování, pomlouvání, ztrapňování pomocí falešných profilů, provokování, obtěžování, vyloučení z virtuální komunity a krádež identity.¹⁹

2.1 Stupně šikany

Kolář rozlišuje pět stupňů šikany, které lze popsat i v případě kyberšikany. Důvodem rozdělení šikany na stadia je skutečnost, že každý stupeň vyžaduje různé metody řešení. Výsledkem Kolářovi práce je pětistupňové schéma zachycující charakteristické znaky šikany.²⁰

2.1.1 První stupeň – vznik ostrakismu

V každé skupině se nachází jak jedinci oblíbení, tak jedinci mimo centrum skupiny, outsideři. Zákony skupinové dynamiky bohužel vždy nesou riziko vzniku ostrakismu. Při ostrakismu dochází k mírnému psychickému násilí. Obětí se stává třídní outsider. Ten není ve skupině oblíben. Členové skupiny ho pomlouvají, odmítají, ponižují. Ke zrodu ostrakismu dochází v každé skupině, protože v každé skupině se časem vytvoří jednotlivé pozice, včetně pozice outsidera.²¹

¹⁸ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 5. ISBN: 978-80-254-7866-0.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

²¹ Tamtéž

2.1.2 Druhý stupeň – fyzická agrese a přitvrzování manipulace

Druhý stupeň šikany vzniká ve skupinách, na které je vyvíjen tlak. Tento tlak představují například nároky vyučujících na žáky. Ti pak používají oběť jako ventil. Ostatní se skrze šikanování oběti odreagovávají. Nehorší variantou je, když se agrese ujme vůdce skupiny. K tomu se pak velmi často přidává i značná část jeho obdivovatelů. Další vývoj šikany závisí na pozitivních postojích a morálních hodnotách ostatních členů. Ve skupinách, kde žáci odmítají násilí a kde vládnu přátelské vztahy, dochází k ozdravení. Na vytvoření ideálních vztahů ve skupině se nutně musí podílet pedagog. Disponování jedinci totiž ve skupině bez vedení pedagogem používají té nejjednodušší strategie a využívají strachu slabších, aby skryli vlastní strach nebo se ubránili tlaku.²²

2.1.3 Třetí stupeň - klíčový moment - vytvoření jádra

Tento stupeň může nastat, pokud se v předchozím stupni nepovedlo vytvořit dostatečnou obranu skupinu jedinců zastávajících pozitivní morální hodnoty. Vytvoření jádra agresorů souvisí také se systematickým šikanováním vybraných obětí. Agresoři mezi sebou začnou spolupracovat. Dochází ke zlomovému okamžiku. Skupina je složená z nejrozličnějších podskupin. Aby došlo ke zvrácení útoků agresorů, musí existovat také silná podskupina složená z dětí s pozitivními hodnotami. Ta totiž tvoří protiváhu skupině agresorů. Pozice žáků s kladnými morálními názory však bývá nevýhodná, protože agresoři nedodržují pravidla. Navíc hrozí, že vzniklá rovnováha bude narušena např. příchodem nového outsidera nebo agresora do třídy.²³

2.1.4 Čtvrtý stupeň – přijímání norem agresorů

Během čtvrtého stupně šikany se jedinci chovají konformně k normám agresorů, přijímají je a chovají se podle nich. Jen málokdy se podaří, že se některý z žáků tlaku postaví. K agresorům se přidávají i dříve slušní žáci a šikanují své spolužáky. I oni nyní při šikaně prožívají příjemné pocity.²⁴

²² KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

²³ Tamtéž

²⁴ Tamtéž

2.1.5 Pátý stupeň – totalita, dokonalá šikana

Skupina je rozdělená na dva tábory, na agresory a oběti. Dochází ke stadiu vykořisťování, kdy většina přijímá normy agresorů a řídí se jimi. Útočníkům se mimo jiné podařilo nastolit totalitu šikanování. S postupujícím časem se šikana hůře léčí a její následky jsou markantní. Dříve mírní, neutrální až nesouhlasící členové se podvolují agresí a stávají se aktivními v útocích na oběť. Brutalitu považují za normální. Bohužel se nezdá, že se pro ně agresivní útoky stanou zábavou. Nepocítují přitom žádné pocity viny.²⁵

2.2 Rozdíly mezi šikanou a kyberšikanou

2.2.1 Místo a čas útoku

Klasická šikana je vázaná k určitému prostředí, děje se například ve škole nebo při volnočasových aktivitách. Oproti tomu ke kyberšikaně může dojít kdykoliv je jedinec online nebo kdykoliv používá mobilní telefon.²⁶

2.2.2 Pachatel šikany a kyberšikany

U klasické šikany rozdělujeme několik typů agresorů, a to podle osobnostních a charakterových rysů. První typ zahrnuje agresora, který je podle klasifikace Koláře²⁷: „*hrubý, impulzivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy – narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností.*“

Oproti prvnímu typu je šikanování agresora druhého typu postaveno na zcela jiném osobnostním základu. Kolář²⁸ uvádí, že agresor druhého typu je: „*velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuální smyslu.*“

Třetí typ agresora, Kolářem²⁹ pojmenovaný také jako „srandista“ je typ agresora, který je: „*optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezdá se být oblíbený a vlivný.*“

²⁵ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

²⁶ KREJČÍ, V. *Kyberšikana: Kybernetická šikana*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 11. ISBN: 978-80-254-7794-5. [online] Dostupné z: file:///C:/Users/HP-620/Desktop/kyberikana_studie-krejci.pdf.

²⁷ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

²⁸ Tamtéž

²⁹ Tamtéž

Ačkoliv se během kyberšikany můžeme setkat s různými typy útočníků, které jsou shodné s typy agresorů klasické šikany, rozdíl je v tom, že se pachatel využívá anonymity díky přezdívám a falešným jménům.³⁰

Rozdělení anonymity podle Šmahela na subjektivní³¹ a objektivní³² v případě kyberšikany nehraje téměř žádnou roli, protože útočník se v prostředí internetu velmi dobře orientuje, tráví na internetu mnoho času a ví, jak ukrýt své agresivní chování.³³

2.2.3 Další účastníci kyberšikany

Účastníků kyberšikany může být nespočet. Kromě množství diváků, kteří sledují odkazy na zesměšňující a ponižující videa a fotografie existuje také mnoho dalších šířitelů těchto odkazů. Diváky i šířitele označujeme jako sekundární pachatele kyberšikany.³⁴

2.2.4 Oběti šikany a kyberšikany

Vytyčení typických osobnostních a charakterových vlastností oběti kyberšikany bývá stejně složité jako u klasické šikany. I u klasické šikany může být výběr oběti naprosto nahodilý. U šikany však lze vytyčit jisté stavy, které přispívají k jejímu rozvoji. Kromě nahodilých obětí šikany rozlišujeme také oběti slabé, které mají nějaký tělesný nebo psychický handicap, a také oběti deviantní a nekonformní.³⁵

Oběť kyberšikany většinou pachatel nezná. Nezáleží tedy na věku, pohlaví, zdravotním ani fyzickém stavu, na sociálním zázemí rodiny ani na postavení dítěte ve společnosti. Ačkoliv nelze předem určit případnou oběť kyberšikany, průzkumy dokazují, že oběti klasické šikany se stávají častěji obětmi kyberšikany. Oběti kyberšikany se chovají

³⁰ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 5. ISBN: 978-80-254-7866-0.

³¹ Podle Šmahela znamená subjektivní anonymita to: „co my si sami myslíme o své anonymitě na internetu, jaký je náš subjektivní názor na míru našeho „utajení““. (ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet, děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: TRITON, 2003. S. 19. ISBN:80-7254-360-1.)

³² Podle Šmahela: anonymita objektivní popisuje, jaká je opravdu reálná možnost identifikace identity uživatelů internetu. (ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet, děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: TRITON, 2003. S. 19. ISBN:80-7254-360-1.)

³³ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 5. ISBN: 978-80-254-7866-0.

³⁴ Tamtéž

³⁵ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

na internetu méně obezřetně a mají jen nepatrné množství informací o rizicích spojených s užíváním internetu.³⁶

2.2.5 Dopad kyberšikany na oběť

Útoky kyberšikany jsou charakteristické tím, že většinou postrádají zpětnou vazbu. Útočník při online interakci nevnímá, jak silně jeho chování oběti ubližuje. Tento fakt v praxi znamená, že útočník ještě více zvyšuje svoji agresivitu. Situaci navíc zhoršuje anonymita online prostředí. Tu mohou využít i další útočníci a k původnímu útočníkovi se přidat.³⁷

Oběť kyberšikany může útokem trpět mnohem déle než oběť klasické šikany, protože v prostředí internetu je takřka nemožné naprosto vymýtit internetové odkazy a materiály směřující k dalším útokům. Pomocí internetu mohou ponižující materiály sledovat uživatelé odkudkoliv, materiály se dostávají do oběhu a oběť je znovu a znovu napadána a zesměšňována.³⁸

2.2.6 Problémy s diagnostikou kyberšikany

Psychické týrání, které tvoří hlavní doménu kyberšikany, je velmi těžce odhalitelné. Oběť se často bojí svěřit. Přispívá k tomu mnoho subjektivních důvodů. Děti se například stydí, bojí se dalších útoků, bojí se, že jim rodiče zakáží chodit na počítač apod.³⁹

2.2.7 Problémy s řešením kyberšikany

Komplikovanost řešení kyberšikany spočívá především v několika problémech. Práci pomáhajícím znesnadňuje nemožnost určit oběť, která se většinou bojí svěřit, nemožnost nalézt a identifikovat pachatele, zablokovat poškozující obsah a zabránit jeho dalšímu šíření.⁴⁰

³⁶ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 6. ISBN: 978-80-254-7866-0.

³⁷ KREJČÍ, V. *Kyberšikana: Kybernetická šikana* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 13. [Cit. 20.12.2013] Dostupné z: file:///C:/Users/HP-620/Desktop/kyberikana_studie-krejci.pdf. ISBN: 978-80-254-7794-5.

³⁸ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 6. ISBN: 978-80-254-7866-0.

³⁹ KREJČÍ, V. *Kyberšikana: Kybernetická šikana* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 13. [Cit. 20. 12. 2013] Dostupné z: file:///C:/Users/HP-620/Desktop/kyberikana_studie-krejci.pdf. ISBN: 978-80-254-7794-5.

⁴⁰ Tamtéž

2.3 Ochrana před kyberšikanou

Nejlepším řešením pro ochranu před kyberšikanou je prevence. Do jaké míry jsou vyučující schopni prevenci u žáků II. stupně zajistit, je individuální. Kopecký a Krejčí⁴¹ uvádí několik pravidel, které lze považovat za prevenci kyberšikany. Žák by podle autorů měl:

- Respektovat ostatní uživatele (chovat se s úctou, nevyvolávat konflikty)
- Nebýt přehnaně důvěřivý (výzkumy ukazují, že většina lidí ve virtuální komunikaci lže)
- Nesdělovat citlivé informace, které by mohly být zneužity (osobní údaje, osobní fotografie, své problémy, hesla k elektronickým účtům atd.)
- Seznámit se s pravidly služeb internetu a GSM sítí.

Autoři také radí, jak se chovat, pokud dojde k útoku v kyberprostoru. Uvádí, že by účastníci komunikace i její přihlížející měli blokovat uživatele, pomoci oběti, ukončit komunikaci s pachatelem, oznámit útok a pomoci identifikovat pachatele.⁴²

2.4 Případy kyberšikany

Kyberšikana je celosvětový problém. První případy kyberšikany spadají do doby před více než deseti lety. S rozšiřujícími se novinkami v komunikačních technologiích se bohužel zvyšují možnosti agresorů. Kyberšikana je provázena dalšími nebezpečnými jevy, mezi které patří kyberstalking, sexting, trolling apod. Zaměříme se na případy z posledních let.

2.4.1 Případ Rebecca Ann Sedwick

Jedním z případů kyberšikany z posledních let je případ Rebecca Ann Sedwick. Ta spáchala sebevraždu v září roku 2013. Podle dostupných zdrojů byla dvanáctiletá dívka šikanována skupinou, která čítala na patnáct dívek. Šikana začala v listopadu roku 2012 na škole v Crystal Lake. Rebecca byla šikanována nejen klasickou šikanou, agresorky ji pronásledovali také pomocí sociálních sítí. To Rebeccu vedlo k několika zoufalým činům.

⁴¹ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 6. ISBN: 978-80-254-7866-0.

⁴² KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 6. ISBN: 978-80-254-7866-0.

V prosinci téhož roku si její matka všimla rány na dceřině zápěstí, které si dívka v zoufalství pořezala. Tehdy Rebecca matce přizná, že je podrobena šikaně. Matka nachází zprávy od vrstevnic, ve kterých se píše: „Jsi ošklivá.“, „Proč jsi ještě naživu?“, „Jdi se zabít!“.⁴³

Po několika marných pokusech chránit dceru se matka rozhodne poslat dívku na jinou školu. Tou je Lawton Chiles Middle Academy. Předejít šikaně má i další opatření. Dívka si musí zrušit uživatelské účty na sociálních sítích. Agresivní komunikace mezi šikanujícími dívkami však pokračuje dál, aniž by Rebecca cokoliv tušila. Bylo jen otázkou času, kdy se Rebecca znovu přihlásí na některou sociální síť a zjistí, jaké zprávy si o ní dívky předávají.⁴⁴

Stalo se tak v září roku 2013. Dívka se přihlásila na sociální síť a kyberšikana začala znovu. Rebecca neunesla zátěž a rozhodla se ukončit svůj život. Informovala o tom svého kamaráda pomocí textové zprávy, ten však na tuto zprávu nijak nereagoval. Rebecca byla nalezena mrtvá v opuštěné cementárně. Podle policie dívka skočila z tamní věže.⁴⁵

Během vyšetřování policie zjistila, že dívka na internetu vyhledávala způsoby, jak spáchat sebevraždu. V počítači dívky se také našla fotografie, kde má Rebecca položenou hlavu na trati. Mimo to Rebecca pravděpodobně pod nátlakem agresorek hledala informace o tom, jak vypadá nadváha u třináctileté dívky. Z toho lze usuzovat, že útočnice použily nejružnější urážky. Rebecca si změnila přezdívku v komunikačním programu na „Ta mrtvá“. Jak jsme již psali výše, vyšetřovatelé také zjistili, že kyberšikana pokračovala i po zabavení telefonu a zrušení účtů na sociálních sítích. Dělo se tomu tak zejména na programu Kik Messenger, Instagram a Ask.fm.⁴⁶

Asi měsíc po smrti Rebeccky informovaly zpravodajské deníky, že v případě Rebeccky Ann Sedwick byly obviněny dvě dívky. Jejich chování bylo klasifikováno jako stalking. Na řadu se dostaly výpovědi svědků, kteří informovali, že začala šikana poté, co jedna z dívek začala chodit s Rebecčiným bývalým přítelem. Rebecca byla naprosto osamělá. Vrstevníci se s ní přestali přátelit, prý aby nebyli také šikanováni. Obě obviněné dívky měly Rebeccu

⁴³ BOYLE, L. – NYE, J. *Police investigating 15 school girls after 12-year-old leaped to her death from abandoned cement silo following „relentless cyber bullying“* [online]. Daily Mail, 13. 9. 2013. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné na: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2419760/Rebecca-Ann-Sedwick-Florida-girl-12-victim-relentless-cyber-bullying-police-investigate.html>

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ DAILY MAIL REPORTER. *„What is overweight for a 13-year-old girl?“ Web searches and journal entries reveal how Florida girl was worn down by female bullies for TWO YEARS before she killed herself* [online]. Daily Mail, 13.9.2013. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z : <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2420424/Rebecca-Ann-Sedwick-Computer-searches-Florida-girl-killed-bullied-online-TWO-YEARS.html>.

⁴⁶ Tamtéž.

šikanovat při různých příležitostech přes nadávky, zastrašování, vyhrožování, že ji zbijí. Mělo dokonce dojít minimálně k jednomu fyzickému útoku.⁴⁷

Tragický konec případu Rebecca Ann Sedwick není tedy pouze důsledkem kyberšikany. V průběhu šikanování docházelo také ke kyberstalkingu a stalkingu. Přestože kromě dvou zatčených dívek se mělo kyberšikany účastnit dalších dvanáct dívek, z výpovědí svědků lze jen stěží odhadovat, kde se v tomto případě nachází hranice mezi svědectvím a sekundárním šikanováním.

2.4.2 Případ Alexis Pilkington

V březnu roku 2010 vyšetřovala policie v New Yorku okolnosti sebevraždy sedmnáctileté nadějně sportovkyně, která si díky svým úspěchům zajistila stipendium na vysoké škole. Podle zdrojů nic nenasevřelo faktu, že by se dívka mohla potýkat s depresemi. Alespoň tak to vnímalo okolí dívky. Přátelé však její psychický stav chápali, protože se Alexis stala terčem nadávek a nepříjemných komentářů na sociálních sítích.⁴⁸

Alexin otec, newyorský policista, tvrdil, že za dívčinu smrt nenesou sociální sítě žádnou vinu. Vyšetřovatelé se však zaměřili na zprávy přijaté před a po smrti Alexis a zjistili, že dívka se stala obětí kyberšikany. Otřesné příspěvky na facebookové stránce věnované Alexině památce objevovaly i dlouho po dívčině smrti. Otec Alexiny kamarádky pravidelně stránky kontroloval a posílal nevhodné příspěvky jako důkazný materiál státnímu zástupci ve víře, že všichni tito netaktní příspěvovatelé budou potrestáni.⁴⁹

Na případu Alexis Pilkington lze dokázat, že obětí kyberšikany nejsou výlučně s nějakým fyzickým nebo sociálním postižením. Obětí se může stát prakticky kdokoliv. Není ani pravidlem, že agresor oběť osobně zná.

Případ také ukazuje, jak se mění všeobecně uznávané zákonitosti psychického vývoje dospívajících v online prostředí. Sociální citění se nemusí projevit ani tehdy, zemře-li jeden z jejich vrstevníků. Šmahel díky svému kvantitativnímu výzkumu potvrzuje, že dospívající vnímají prostředí internetu jako prostředí bez zábran, které je podle dotazovaných

⁴⁷ QUIGLEY, R. „Yes, I bullied her, she killed herself and I don't give a ****“: Girls, 12 and 14, whose cyber-stalking „drowe fellow pupil, 12, to suicide“ are arrested [online]. Daily Mail, 15. 10. 2013. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2460996/Rebecca-Ann-Sedwick-suicide-2-girls-aged-12-14-arrested-stalking.html>.

⁴⁸ MARTINEZ, E. *Alexis Pilkington brutally cyber bullied, even after her suicide* [online]. CBS NEWS, 26. 3. 2010. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z: <http://www.cbsnews.com/news/alexis-pilkington-brutally-cyber-bullied-even-after-her-suicide/>.

⁴⁹ Tamtéž

charakteristické větší otevřeností, absencí sankcí, možností sexuálních narážek., možností lži a přetvářky, absencí sama sebe jako fyzického objektu, možností ukončení kontaktu a v neposlední řadě samozřejmě anonymitou. Šmahel označil prostředí internetu, prostředí bez zábran jako fenomén, v němž se jednotlivé charakteristické znaky projevují u různých uživatelů v různé míře a s různou důležitostí.⁵⁰

⁵⁰ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet, děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: TRITON, 2003. S. 23. ISBN:80-7254-360-1.

3 SEXTING

Dalším typem nebezpečného chování na internetu je sexting. Jeho podstatou je pořizování, sdílení, zaslání a šíření intimně laděných zpráv, videí a fotografií pomocí komunikačních médií, sociálních sítí a mobilních telefonů. Sexting bohužel zažívá už několik let svůj rozkvět díky neustále narůstajícímu množství technologií a zlepšujícímu se základnímu vybavení běžných mobilních telefonů.⁵¹

Kromě rozšiřujících se možností na internetu je také nutné nezapomínat na rizika daného chování. V případě sextingu se portál Sexting.cz⁵² vyjadřuje k rizikům takto:

„Sexting představuje velmi rizikové chování, a to hned z několika důvodů:

- 1. Potencionálním útočníkům dáváme k dispozici citlivý materiál, který mohou zneužít proti nám.*
- 2. Tento materiál může na internetu kolovat několik let nebo může být použit několik let od svého vzniku.*
- 3. Oběť sextingu může být vystavena tzv. harašení či sexuální útokům.*
- 4. Šířitelé sextingu se mohou stát pachateli přestupku či trestného činu (šíření dětské pornografie, ohrožování výchovy dítěte apod.)“*

3.1 Oběť a pachatel

V případě sextingu nelze spoléhat na dobrou vůli příjemce materiálu, o sdílení na sociálních sítích nemluvě. Obětí se může stát každý, kdo takový snímek byť jen pořídí. Takový člověk se musí obávat doby, kdy se intimní materiál bude hodit ke konfrontaci někým jiným. Naštěstí existují právní ošetření, která však sexting jasně nedefinují. Trestní zákoník chrání především děti do osmnácti let.

Pachatelem se může stát prakticky kdokoli. Může se stát, že intimní materiál nelze zcela smazat, protože jeho kopie mohou být uloženy u mnoha dalších uživatelů.

3.2 Trestně-právní podstata sextingu

Stejně jako je tomu u většiny právních deliktů, je i na sexting nahlíženo v různých kauzách individuálně. Pokud se ale zaměříme na sexting u žáků druhého stupně, můžeme s určitostí vymezit, jak toto chování ošetřuje trestní zákoník. Dítě je zde definováno, jako jedinec mladší osmnáct let, který sice může od patnáctého roku života započít sexuální život,

⁵¹ Portál Sexting.cz. *Co je sexting* [online]. [Cit. 6. 2. 2014] Dostupné z: <http://sexting.cz/>.

⁵² Tamtéž

nesmí však dojít zaznamenávání intimních aktů. Všechny intimní fotografie a videa, ať už se jedná o obnažené či částečně obnažené snímky, se u dětí mladších osmnácti let klasifikují jako dětská pornografie

3.2.1 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 192

(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

(2) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

3.2.2 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 193

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

3.2.3 Ohrožování výchovy dítěte, § 201

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,

b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,

c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo

d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,

b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,

c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.⁵³

⁵³ Trestní zákoník

3.3 Případy sextingu

Jednotlivé případy mohou mít různou klasifikaci v právním řádu. Je důležité připomenout, že ani v případech, ve kterých se stanou obětí sextingu dospělí, není zaručena beztestnost pachatele. Záleží pak na okolnostech zneužití intimních snímků.

Zákony týkající se sextingu jsou v jednotlivých zemích odlišné. Vypovídá o tom také případ Phillipa Alperta z Floridy. Ten odeslal v roce 2008 intimní snímky své bývalé přítelkyně několika známým a rodičům dívky. Tehdy sedmnáctiletý Phillip byl odsouzen na pět let podmíněně. Tím však jeho trest nekončí. Phillip bude do svých čtyřiceti tří let evidován ve veřejném registru sexuálních útočníků, kam může nahlédnout takřka kdokoliv. Komplikace proto budou Phillipa provázet i po skončení trestu, během něhož byl pod probačním dohledem. Evidence v registru, ve kterém jsou zapsáni především sexuální agresori a devianti, předurčuje Phillipa ještě na dlouhou dobu k problémům s hledáním zaměstnání, zakládáním rodiny a udržováním dobrých vztahů s přáteli.⁵⁴

Sexting podobně jako většina negativních fenoménů na sociálních sítích souvisí s nebezpečným chováním na internetu. Provázanost fenoménů dokazují reálné kauzy. Kromě kyberšikany, která po sextingu často následuje je právě sexting doprovodným jevem při kybergroomingu. Kybergroomer⁵⁵ se totiž snaží od své oběti vylákat intimní fotografii, kterou následně použije k vydírání oběti.

3.3.1 Případ Hope Witsell

V roce 2009 obletěla svět zpráva o sebevraždě třináctileté Hope Witsell. Hope měla ve škole dobrý prospěch, stejně tak neměla nouzi o přátele. Dívka chtěla v budoucnu studovat na Univerzity of Florida a věnovat se oboru zemědělství. Zvrat v dívčině životě nastal, když se Hope stala terčem šikany a kyberšikany. Hope totiž poslala spolužákovi Alexovi Eargoodovi svou intimní fotografii. Dívka se chtěla díky intimnímu snímku chlapci zalíbit, protože ho měla ráda. Spolužák si nechal fotografii uloženou v mobilu. Intimní materiál rozeslala další spolužačka, která si od chlapce půjčila mobil. Podle zdrojů byla fotografie touto dívkou rozeslána hned několika spolužákům ze školy (Shields Middle School) a dalším vrstevníkům z Lennard High School. Během několika málo hodin se začala fotografie nekontrolovatelně šířit. Hope byla téměř okamžitě šikanována. Spolužáci po ní plivali, uráželi

⁵⁴ JOLICOEUR, M. – ZEDLEWSKI, E. *Much ado about sexting* [online]. National Institute of Justice, 2010. [Cit. 26. 1. 2014]. Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/230795.pdf>

⁵⁵ Kybergroomer- pachatel kybergroomingu, útočník.

ji, chovali se násilnický. Podle její kamarádky Lane James musela Hope chodit vždy vprostřed hloučku přátel, jinak byla okamžitě fyzicky napadnuta. Do svého deníku Hope o kyberšikaně napsala: „Spousty lidí o mně mluví za mými zády a já to nenávídím, protože na mě volají děvko!“⁵⁶

Spolužáci založili několik stránek s nenávisným obsahem na sociální síti MySpace. Informace o existenci intimního materiálu se dostala i k vedení školy, které se rozhodlo vyloučit Hope na týden ze školy.⁵⁷

Situace se na krátký čas zlepšila. Stalo se tak během letních prázdnin, nicméně po nástupu do školy, začalo šikanování nanovo. Hope si vzala život 12. 9. 2009. Co se stalo, zjistila jako první její matka, když šla dceři popřát dobrou noc. V pokoji zjistila, že se dívka oběsila. Přivolaný otec začal Hope okamžitě resuscitovat, bylo však již pozdě.⁵⁸

Hope byla po převezení do místní nemocnice prohlášena za mrtvou. Zde byla také potvrzena sebevražda dívky. Na těle dívky bylo nalezeno několik míst s mělkými řeznými ranami, které potvrzovaly dívčino sebepoškozování i z dřívějších a dokládaly, že se dívka cítila beznadějně. Přátelé Hope dále vypověděli, že si dívka byla vědoma své vlastní chyby, nikoho jiného ze své situace neobviňovala.⁵⁹

Vrstevníci se podobně jako v případě smrti Alexis Pilkington nadále chovali nepřipustně. Podle zničených a rozhořčených rodičů kolovaly na sociálních sítích po smrti Hope příspěvky typu: „Nemůžu uvěřit, že to ta dívka udělala.“⁶⁰

Tragický osud nadějně školačky a surovost jejích spolužáků vzbudily zájem mnoha místních organizací i jednotlivců. Jednou z mluvčích, kteří varují před riziky internetu, se stala matka zemřelé Hope Donna Witsell. Ačkoliv už od smrti Hope uplynulo několik let, její příběh doted' slouží jako varování pro dospívající. Ti totiž ve svém věku často netuší, jak nedozírné následky může sexting mít.

⁵⁶ MEACHAN, A. *Sexting-related bullying cited in Hillsborouhg teen's suicide* [online]. Tampa Bay Times, 27. 11. 2009. [Cit. 11. 2. 2014] Dostupné z: <http://www.tampabay.com/news/humaninterest/sexting-related-bullying-cited-in-hillsborough-teens-suicide/1054895>.

⁵⁷ NYE, J. *Mother speaks of agony after 13 year old daughter killed herself because topless picture she sent to her boyfriend was plastered across the internet* [online]. Daily Mail, 26. 9. 2013. [Cit. 11. 2. 2014] Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2432876/Hope-Witsells-mother-tells-agony-daughters-suicide-topless-picture-social-media-bullying.html>.

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ MEACHAN, A. *Sexting-related bullying cited in Hillsborouhg teen's suicide* [online]. Tampa Bay Times, 27. 11. 2009. [Cit. 11. 2. 2014] Dostupné na: <http://www.tampabay.com/news/humaninterest/sexting-related-bullying-cited-in-hillsborough-teens-suicide/1054895>.

⁶⁰ NYE, J. *Mother speaks of agony after 13 year old daughter killed herself because topless picture she sent to her boyfriend was plastered across the internet* [online]. Daily Mail, 26. 9. 2013. [Cit. 11. 2. 2014] Dostupné na: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2432876/Hope-Witsells-mother-tells-agony-daughters-suicide-topless-picture-social-media-bullying.html>.

4 KYBERGROOMING

Podstatou kybergroomingu je snaha útočníka (kybergroomera) o navázání kontaktu s obětí a získání její důvěry za účelem osobního setkání.⁶¹

Kopecký a Krejčí⁶² dodávají, že „výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod.“

4.1 Oběti kybergroomingu

Obětí kybergroomingu se může stát jakékoliv dítě, které se pohybuje v prostředí internetu. Nejčastěji se obětí stávají děti ve věku od 11 do 17 let. Kybergroomingu bohužel prospívá nepřehledné množství sociálních sítí, kde si mohou útočníci vytvořit hned několik identit. Výhodou pro útočníky jsou také koncepce sociálních sítí, jejichž základem je propojenost internetových sociálních vazeb.⁶³

Odborníci se shodují, že existují typy dětí, které jsou k manipulaci náchylnější. Jedná se především o děti zranitelné, děti, které se cítí být v kolektivu nepopulární, a děti z rodin s problémy. Tyto děti tráví velké množství času na o samotě a internet má jejich utrpení zmírnit a zkrátit. Manipulace s těmito dětmi je snazší díky tomu, že děti rády přijímají útočnickovu pozornost.⁶⁴

Autoři Kopecký a Krejčí⁶⁵ sestavili typologii potencionálních obětí takto:

- A. „Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat)
- B. Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku)
- C. Děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci)
- D. Adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotní o ní hovořit).“

⁶¹ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 14. ISBN: 978-80-254-7866-0.

⁶² Tamtéž

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ WEBER, M. G. *Grooming Children for Sexual Molestation* [online]. [Cit. 20. 2. 2014] Dostupné z: http://www.vachss.com/guest_dispatches/grooming.html.

⁶⁵ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 14. ISBN: 978-80-254-7866-0.

4.2 Pachatelé kybergroomingu

Stejně jako tomu bylo u předchozích fenoménů, tak ani u kybergroomingu nelze přesně charakterizovat osobnostní rysy typického pachatele kybergroomingu. Psychologové a vyšetřovatelé se setkávají s kybergroomery z různých sociálních poměrů. Najdou se tak mezi nimi lidé nejrůznějších profesí. Pachateli nejsou jen osoby, které již byly trestány za sexuální útoky proti dětem. Výzkumy ukázaly, že pachatel svou oběť často osobně zná, může se jednat o rodinného známého. U většiny kybergroomerů diagnostikovali psychologové patologický zájem o děti. Obvykle se tito lidé bojí navazování kontaktu s dospělou osobou, kontakt s dítětem vnímají jako méně ohrožující.⁶⁶

Kopecký a Krejčí⁶⁷ dodávají, že: „*kybergroomeri často vytvářejí sítě, ve kterých vzájemně spolupracují. Spolupodílejí se například na únosech dětí – dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu., kde je následně sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Sítě predátorů často shromažďují osobní profily dětí do databází, které pak využívají ostatní členové sítě.*“

4.3 Fáze manipulace

Způsobů, jakými se útočník snaží získat důvěru dítěte, je celá řada. Základem však vždy zůstává manipulace, kterou útočník maskuje aktivním přístupem k dítěti. Internet skýtá útočníkovi velké množství možností. Kybergroomer dokáže i přes internet rozpoznat zranitelné cíle.⁶⁸

Stejně jako u klasického groomingu, při němž pachatel vyhledává oběť v reálném životě na konkrétních místech (okolí škol, nákupní centra, dětská hřiště, parky), také u kybergroomingu dochází nejprve k vyhledání potencionální oběti. Toto vyhledávání probíhá jako samostatná fáze před jednotlivými fázemi manipulace, avšak je nutné podotknout, že vyhledávání dalších potencionálních obětí může probíhat současně při kontaktu a manipulaci s dítětem jiným.⁶⁹

⁶⁶ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 15. ISBN: 978-80-254-7866-O.

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ BERNSON, I. R. *Grooming Cybervictim: The Psychosocial Effects of Online Exploitation For Youth* [online]. [Cit. 20. 2. 2014] Dostupné z: <https://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

⁶⁹ WEBER, M. G. *Grooming Children for Sexual Molestation* [online]. [Cit. 20. 2. 2014] Dostupné z: http://www.vachss.com/guest_dispatches/grooming.html.

Autoři Kopecký a Krejčí vytvořili směrodatnou hierarchii etap manipulace, kterou se v následujícím textu pokusíme charakterizovat.

4.3.1 Etapa přípravy kontaktu

V průběhu této etapy se pachatel snaží vytvořit vhodné podmínky pro manipulaci. Součástí této fáze je vytvoření falešné identity. Ta může být buď statická, nebo dynamická. Rozdíl mezi těmito dvěma identitami spočívá v tom, že pachatel se statickou identitou si vytváří pouze jeden falešný profil, díky kterému komunikuje s oběťmi, zatímco u dynamické identity dochází k vytvoření hned několika profilů s falešnou identitou. Kybergroomer je schopen komunikovat několika dětmi najednou. Dynamická identita ale přináší pachateli různá úskalí, protože každý falešný profil koncipuje tak, aby vyhověl potřebám, věku, zájmům a pohlaví hned několika obětí najednou. Musí si proto vést záznamy o informacích a komunikaci s dítětem, jinak by se mohl snadno splést. Právě rozporné informace v komunikaci mohou obětem pomoci odhalit skutečnost, že komunikují s kybergroomerem.⁷⁰

Jedním ze způsobů, jakými se útočník může připravovat na kontakt s obětí, je vytvoření falešné autority. Útočník se vydává za různé společnosti, firmy, instituce, které mohou oběti lákat pomocí inzerátů na soutěže, spolupráci s modelingovou agenturou, pomoc sociálně znevýhodněným dětem apod. Falešná autorita pomáhá útočníkovi zjistit zájmy dětí, útočník se o následující komunikaci s dítětem nemusí příliš snažit, protože ho dítě kontaktuje samo. U falešné autority lze spatřit rizika také v tom, že informace o firmě na internetu působí na dítě věrohodně.⁷¹

4.3.2 Etapa kontaktu, navázání a prohlubování vztahu

Kromě kontaktování oběti dochází během této etapy navázání vztahu a jeho prohlubování. Kybergroomer k tomu využívá mnoho technik, které mu pomáhají udržet kontakt s obětí. Jednou z těchto technik je efekt zrcadlení (mirroring). Pachatel se snaží udržet komunikaci s obětí tak, že reaguje na podněty v konverzaci podle odpovědí oběti. Vše se děje tím způsobem, že pachatel používá dynamickou falešnou identitu. Přizpůsobuje

⁷⁰ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 16. ISBN: 978-80-254-7866-O.

⁷¹ Tamtéž

své komentáře a dotazy, aby vypadaly co nejpodobněji odpovědím dítěte. Tím se oběti může přiblížit, získat další informace a navíc prohloubit vznikající vztah. Dítě má pocit, že komunikuje s člověkem sobě blízkým, s člověkem, který mu rozumí a chápe ho.

I nadále se kybergroomer snaží získat co nejvíce osobních informací o oběti. Zjišťování informací a profilování oběti patří mezi nejdůležitější aktivity kybergroomera v této fázi a probíhá v ní takřka neustále. Pachatele zajímá nejen jméno oběti a její věk. Zjišťuje i takové informace jako místo školy nebo zájmy. Pachateli tyto informace pomáhají udržet kontakt a prakticky ho přibližují k oběti.⁷²

Získané informace kybergroomer zpracovává a profiluje si oběti. Do profilů zaznamenává nejen informace zveřejněné na internetových stránkách a informace pořízené díky komunikaci. Do pachatelovy taktiky spadá také vyhledávání informací pomocí e-mailových adres a nejrůznějších přezdívek, které dítě používá nebo uvádí také na jiných stránkách. Pachatel k vyhledávání dalších dítětem používaných stránek a profilů použije obyčejný internetový vyhledávač, kde zadá pouze e-mailovou adresu dítěte nebo přezdívku a vyhledávač může nalézt mnoho dalších informací včetně telefonního čísla nebo fotografií dítěte.

Součástí etapy kontaktu, navázání a prohlubování vztahu je také vábení a uplácení oběti. Kybergroomer může posílat své oběti nejrůznější dárky. Nejčastěji se jedná kredit do mobilu, oblečení, elektrotechniku nebo i o samotné mobily. Pachatel tímto pouze získává. Nejenže dárky zpevňují vztah dítěte k pachateli, ale díky dárkům se kybergroomer také přesvědčuje o pravdivosti údajů od dítěte (telefonní číslo, adresa). Kopecký a Krejčí⁷³ k této technice dodávají, že: „z úplatků se může stát mocná zbraň. To dokládají případy obětí, které se k útočníkovi pro úplatky několikrát vracely a nechaly se opakovaně zneužívat. V tomto kontextu již můžeme hovořit o dětské prostituci.“

Kybergroomer se snaží snižovat zábrany dítěte i v dalších oblastech, tak že zavádí do konverzace prvky se sexuálním obsahem. Může do komunikace vnášet témata o lidské sexualitě nebo o sexuálním životě rodičů. Dále se snaží vzbudit v dítěti zájem a zbavit ho studu tím, že mu nabízí zaslání nejrůznějších erotických nebo pornografických materiálů. Za pomoci těchto technik se snaží získat intimní materiál, který by pak případně mohlo použít k vydírání oběti.⁷⁴

⁷² KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 17. ISBN: 978-80-254-7866-O.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ tamtéž

K prohlubování vztahu oběti k pachateli dochází také za pomoci další taktiky, v průběhu které se pachatel pokouší získat co největší množství důvěrných informací, kterými by pak mohl dítě vydírat. Snaží se také svou oběť izolovat od vlivu rodičů. Dítě se nejprve svěřuje dobrovolně, později může ztratit pozitivní motivaci, kterou v počátku mělo, a sdělovat pachateli informace víceméně z donucení. Dítě má totiž strach z vyhrožování a vydírání pachatelem, který již mohl získat velké množství osobních údajů oběti.⁷⁵

4.3.3 Příprava na osobní schůzku

Pokud má pachatel dostatek informací o dítěti, které se mu mohlo svěřit také o intimních skutečnostech, může zaměřit manipulaci, tak aby přiměl dítě sejít se s ním. Dítě ani v tomto okamžiku netuší, že si píše s dospělou osobou, což kybergroomer musí vyřešit další technikou. Díky této technice překonává věkový rozdíl mezi ním a obětí. Jsou známé případy, kdy pachatel tvrdil, že mu rodiče zakázali chodit na internet, ale že si s obětí bude psát pachatelův starší bratr. V rámci dynamické identity se kybergroomer po dlouhé době dostává do role dospělé osoby.⁷⁶

Autoři Kopecký a Krejčí⁷⁷ k technice překonávání věkového rozdílu mezi pachatelem a obětí dodávají, že: *„existují také případy, kdy kybergroomer oběti tvrdil, že ji na osobní schůzce vyzvedne starší osoba. Třeba tatínek nebo sourozenec útočníka. Touto osobou však byl právě onen útočník, který oběť odvezl na „bezpečné místo“ a tam ji sexuálně zneužil“*

Stává se také, že oběť odmítne nabídku osobní schůzky. V tomto případě využívá kybergroomer všech nashromážděných intimních dat od dítěte. Pakliže dítě poslalo pachateli své intimní materiály, útočník se zpravidla snaží manipulovat oběť pomocí vydírání těmito snímky. Hrozí oběti, že je zašle jeho rodičům, přátelům nebo učitelům. Takovému tlaku dítě podléhá.⁷⁸

⁷⁵ Tamtéž

⁷⁶ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 18. ISBN: 978-80-254-7866-0.

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Tamtéž

4.3.4 Osobní schůzka

Pokud rodiče dítěte nezjistí, že jejich dítě komunikuje s kybergroomerem, má pachatel možnost dokončit své snahy o osobní schůzku. Všechny výše uvedené techniky měli směřovat k přesvědčení dítěte přijít na osobní schůzku a k jejímu uskutečnění.

Na první osobní schůzce pachatele s obětí nemusí útočník dítě okamžitě zneužít. Může vytrvat v manipulaci a přesvědčit o výhodách jejich vztahu. Využívá k tomu velmi často další dárky, kterými si dítě získává. K útoku na oběť může dojít až po několika schůzkách. Útok znamená pro oběť obrovský stres a zanechává na jeho fyzickém a psychickém zdraví dlouhodobé následky. Pachatel může oběť i nadále manipulovat a nutit ji tak k dalším schůzkám, kde je dítě znovu zneužíváno.⁷⁹

4.4 Ochrana před kybergroomingem

Nejlepší ochranou před všemi rizikovými jevy na internetu je prevence. Znalost preventivních opatření by měli znát jak rodiče, tak učitelé, protože i oni pracují ve výuce s výpočetní technikou a mohou sledovat, jaké stránky jejich žáci navštěvují. Z pravidel prevence kybergroomingu pro rodiče vyplývá, že nejdůležitější je komunikace mezi rodiči a dítětem. Pouze tehdy, když funguje komunikace, může rodič zaručeně zjistit, jaké stránky dítě navštěvuje. Je nutné, aby rodič informoval dítě o tom, že internet není bez rizik. Rodiče by měli nechat stát počítač na veřejně dostupném místě v domácnosti, aby mohli kontrolovat, co dítě na internetu dělá. Rodiče si také musí uvědomit, že zákazy mají na dítě opačný efekt. Pokud rodič dítěti zakáže přístup na počítač, dítě si najde jinou cestu, aby se dostalo na internet. Zakázaná činnost se může stát pro dítě ještě větším lákadlem.⁸⁰

4.5 Pravidla prevence pro děti a mládež

Kopecký a Krejčí⁸¹ sestavili soubor pravidel, která mají dětem pomoci bezpečně komunikovat přes internet a zvládat odhalit skrytá nebezpečí:

„1. Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat lásku, pokračování vztahu v reálném životě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 18. ISBN: 978-80-254-7866-O.

⁸¹ Tamtéž

2. *Všímejte si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočníky (útočník například udává různý věk, mění informace, které vám o sobě sdělil dříve apod.).*
3. *Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti.*
4. *Vytyčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům materiály sexuální povahy.*
5. *Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).*
6. *Nikdy nechodte na osobní schůzku, aniž by o ní věděli rodiče. Uvědomte si, co všechno se vám na osobní schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.*
7. *Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní, ale není. Nechcete přece, aby vás „internetový známý“ např. vystopoval v reálném světě, nebo aby vás nutil dělat něco, co dělat nechcete.“*

4.6 Případ kybergroomingu

O kauzách kybergroomingu informují i české servery. Je tomu také proto, že se některé kauzy odehrávají právě v České republice. Jednou z nich je i případ pachatele Pavla Hovorky. Ten měl podle zpravodajského serveru idnes.cz zneužít přes dvacet chlapců. Využíval k tomu manipulaci a vydírání.

První Hovorkovou obětí měl být chlapec, který přijal Hovorkovo pozvání do Prahy. Zde měl pobývat dva týdny jako host a vítěz fiktivní soutěže Dítě VIP. Místo výhry byl Hovorkou několik dní vězněn na vrátnici pachatelova zaměstnání. Zde ho Hovorka zneužil. Hovorka se s dalšími oběťmi seznamoval na internetových seznamkách. V komunikaci pokračoval také přes telefon a formou dopisů. Své oběti obvykle pozval k sobě do práce a zde je znásilnil. Obětem za pohlavní styk nabízel peníze. K manipulaci také využíval vydírání intimními snímky obětí a vyzrazením homosexuální orientace obětí. Pokud se některá z obětí styku bránila, nebál se útočník použít násilí. U soudu byl Hovorka obviněn z ohrožování výchovy, pohlavního zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a znásilnění. Byl odsouzen k osmi letům odnětí svobody, nicméně trest mu byl v květnu roku 2009 v odvolacím řízení o rok a půl zmírněn.⁸²

⁸² BARTOSZ, J. *Soud potrestal zneužití jednadvaceti chlapců osmi lety vězení* [online]. Idnes.cz, 5. 2. 2009. Dostupné z : http://zpravy.idnes.cz/soud-potrestal-zneuzeni-jednadvaceti-chlapcu-osmi-lety-vezeni-pvv-/krimi.aspx?c=A090205_101224_krimi_jba.

5 STALKING A KYBERSTALKING

Dalšími negativními fenomény, které mohou být realizovány prostřednictvím sociálních sítí, jsou stalking a kyberstalking. Během stalkingu dochází k úmyslnému obtěžování a pronásledování oběti. To samé, akorát v za pomoci internetu a dalších komunikačních médií, se děje při kyberstalkingu.

Z pohledu kriminologie dochází při stalkingu ke snížení kvality života oběti a ohrožení její bezpečnosti v důsledku závažného narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti. Mezi další následky tohoto nebezpečného fenoménu v neposlední řadě patří poškození duševního a tělesného zdraví oběti nebo dokonce ohrožení jejího života. Forenzní psychologové stalking hodnotí jako specifickou formu násilí, přičemž pachatelé mohou trpět psychickou poruchou.⁸³

Čírtková dodává, že: „*pod pojem stalking se nezahrnuje pouze erotický obdiv vedoucí k vtíravému chování. Patří sem různé formy nejen psychického terorizování vedené nenávistí a pomstou. Může jít i o zášti motivované pronásledování na bázi zaměstnaneckých vztahů (šéf – podřízený), privátních kontaktů (bývalí partneři), obchodních vztahů (klient – advokát či poskytovatel jiné služby) nebo profesionálních kontaktů (lékař – pacient) či sousedských vazeb. Oběti takto široce chápaného jevu se samozřejmě mohou stát i policisté či soudci.*“⁸⁴

Kyberstalking je specifickou podobou stalkingu. Pojem kyberstalking, poprvé použitý již v roce 1999, prakticky znamená pronásledování prostřednictvím internetu. Pachatel zasílá obtěžující e-maily, vytváří prezentace o oběti s úmyslem poškodit ji, píše o oběti negativní zprávy ve veřejných chatech nebo vyhrožuje oběti prostřednictvím internetu.⁸⁵

5.1 Pachatel stalkingu

Jak již bylo psáno výše, může se v případě pachatele stalkingu jednat o osobu s psychickou poruchou. Literatura pracuje s nejrůznějšími typologiemi, které nebývají jednotné.

Autoři Kopecký a Krejčí⁸⁶ uvádí typologii vycházející ze vztahu mezi pachatelem a obětí:

A. „*Oběť stalkera osobně zná a ví, že on je osobou, která ji pronásleduje.*

B. *Oběť stalkera osobně zná, ale neví, že on je osobou, která ji pronásleduje.*

⁸³ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. S. 53. ISBN 978-80-247-2207-8.

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. S. 25. ISBN: 978-80-254-7866-0.

C. Oběť stalkera osobně nezná (např. kyberstalkeri hledající své oběti na internetu).“

V následujícím textu popíšeme Mullenovu typologii. Ta vychází z motivace pachatele a širšího kontextu vztahu. Sám její autor přiznává, že jednotlivé typy se ne vždy vylučují, a proto je v praxi složité jednoznačně určit, do které kategorie ten který pachatel stalkingu patří.

5.1.1 Stalker - bývalý partner

V praxi nepočetnější skupina stalkerů spadá do této kategorie. Tito stalkeri sledují osobu, která odmítla usmíření a pokračování jejich vztahu. Tento vztah přitom nemusel být zrovna partnerský. Pomocí stalkingu se chtějí stalkeri oběti pomstít, případně se usmířit. U pachatele dochází k uspokojení, má-li pocit trvajících vztahu díky sledování, nebo pokud svojí oběti sledováním ubližuje. Stalkeri tohoto typu jsou jinak rozzlobení a neschopní připustit, že byli odmítnuti. Upuštění od praktik stalkera závisí na jeho víře v možný nový vztah. Rozhodující jsou v tomto případě i sociální role a sociální kontakty pachatele.⁸⁷

5.1.2 Stalker – uctíváč

Cílem uctíváče je realizovat vztah s osobou, o níž je přesvědčen, že ji miluje. Jeho chování se vyznačuje zamilovaností a snahou přivlastnit oběti jen ty nejlepší vlastnosti. Ještě před začátkem stalkingu žijí uctíváči obvykle osamoceně a izolovaně mimo jakékoliv vztahy. Pokud si najdou oběť, je pro ně snazší uctívat ji a žít s iluzí vztahu, než žít bez přítomnosti oběti a dohledu nad ní. Tito stalkeri nezřídka mívají rozsáhlou duševní poruchu se sklonem k erotomanii.

Uctíváč je velmi často snadno dopaden policií, neboť se pronásledováním chlubí. Případné trestní sankce a odnětí svobody vnímá jako jakýsi dar pro oběť, cenu za opravdovou lásku. Podle odborníků je jediným řešením komplikované situace zajištění povinné psychiatrické léčby uctíváče.⁸⁸

5.1.3 Stalker – neobratný nápadník

⁸⁷ MULLEN, P. E. a kol. *The management of stalkers* [online]. Advances in Psychiatric Treatment, 2001. [Cit. 22. 2. 2014] Dostupné na: <http://apt.rcpsych.org/content/7/5/335.full#ref-13>.

⁸⁸ Tamtéž

Stalker - neobratný nápadník není svou obětí přitahován z lásky, ale spíše touhou navázat kontakt. Má málo dovedností k vytvoření reálného a plnohodnotného vztahu. Svým neobratným chováním oběť často zastraší. Neobratný nápadník nabývá pocitu, že má nárok na osobu, kterou si zvolil za cíl svého zájmu. Nedostatek sociálních dovedností stalkera pramení z jeho duševního omezení, kdy se nedokáže kontrolovat a vnímat nelibé pocity oběti. Útoky a pronásledování oběti ze strany stalkera tohoto typu se po zásahu policie velmi rychle zastaví. Stalker – neobratný nápadník se často bohužel dopouští sériového pronásledování, kdy se jeho pozornost zaměřuje na další a další oběti.⁸⁹

5.1.4 Stalker – ublížený pronásledovatel

Ublížení pronásledovatelé jsou ve svých útočných praktikách proti oběti motivováni touhou zastrašit ji. Specifické pro ně je, že si plně uvědomují, jaký dopad bude jejich chování na oběť mít. Jsou však motivováni touhou po odplatě, protože mají pocit opovržení a poškození ze strany oběti. Cítí se být v právu. Jejich chování jim připadá jako boj proti přesile. Domnívají se, že bojují za spravedlnost, zatímco realita je zcela odlišná. Oběť je prakticky nemilosrdně pronásledována. Přestože se ublížení pronásledovatelé snaží oběť zastrašit, ve svém počínání jen zřídka přistoupí k fyzickému násilí. Jsou si totiž vědomi, že po takovémto útoku by bylo jejich snažení zmařeno a nemohli by dál pokračovat v zastrašování.

Často k takovému chování dochází na pracovišti, kdy dojde ke konfliktu stalkera s kolegou nebo vedením.

Z pohledu psychiatra se převážně jedná o osoby paranoidní poruchy osobnosti. Stalker bývá rozhořčen, když je vyslán na psychiatrická vyšetření a je to právě on, kdo musí stát před soudem. Přitom nerozumí tomu, že objekt jejich pronásledování zůstává bez trestu.⁹⁰

5.1.5 Stalker – sexuální útočník

Přestože se útoky těchto pachatelů objevují jen zřídka, jsou pro oběť velmi nebezpečné. Pro sexuálního útočníka je charakteristická snaha o fyzický nebo sexuální útok. Útočník touží po sexuálním uspokojení, případně po ovládnutí oběti. Pro oběť pak chování

⁸⁹ MULLEN, P. E. a kol. *The management of stalkers* [online]. Advances in Psychiatric Treatment, 2001. [Cit. 22. 2. 2014] Dostupné na: <http://apt.rcpsych.org/content/7/5/335.full#ref-13>.

⁹⁰ Tamtéž

těchto stalkerů znamená velké nebezpečí. Vyznačují se totiž sexuální deviací spojenou s voyerstvím, sadismem, masochismem a exhibicionismem. Stalker - sexuální útočník často vyhledává oběť, kterou podrobuje svému deviantnímu chování. Typickým příkladem jsou nevyžádané telefonní hovory se sexuální tematikou, pomocí které útočník obtěžuje svoji oběť.⁹¹

5.1.6 Stalker - poblouzněný milovník

Tento typ stalkera má některé společné znaky se stolkerem - uctívačem. Jejich podobnost spočívá zejména v jejich přesvědčení, že oběti budou jejich city opětovat. Jak uvádí Kopecký⁹² poblouzněný milovník „je přesvědčen, že se jeho vysněná romance stane pevným vztahem. Obvykle si vybírá oběť s vysokým sociálním statutem. Poblouzněný milovník může trpět akutní paranoiou. Zpravidla nereaguje na jakékoli právní řešení (policie, soud). Pokud se nedostane do péče psychologa, obvykle pokračuje ve stalkingu dál.“

5.1.7 Kyberstalker

Kromě výše zmíněných pachatelů, kteří mohou mimo jiné využívat internet a sociální sítě, existují také stalkeri využívající k pronásledování výlučně informační a komunikační technologie. Tyto pachatele označujeme jako kyberstalkery. Právě kyberstalkeri zpravidla nikdy nenapadnou oběť fyzicky. Na internetu získávají informace o oběti, vytváří si falešné profily a snaží se oběť kontaktovat.⁹³

Nebezpečí tohoto typu stalkingu lze spatřovat v propracovanosti a systematickosti chování stalkera. Ten má díky internetu možnost sledovat oběť tam, kde to oběť nejméně očekává. S využitím falešných identit se kyberstalker dostává do kontaktu s obětí takřka kdykoliv během dne.

Čírtková⁹⁴ také uvádí, že „*cyberstalking a stalking v reálném prostředí se od sebe příliš neliší. Pachatelé bývají převážně muži, v roli obětí se nejčastěji ocitají ženy. I u cyberstalkingu je vyšší pravděpodobnost, že pronásledovatel a jeho oběť se znají z reálného světa a měli předtím bližší nebo intimní vztah. Ryze internetové známosti, které se*

⁹¹ Tamtéž

⁹² KOPECKÝ, K. *Stalking a kyberstalking, nebezpečné pronásledování*. Olomouc, 2010. ISBN: 978-80-254-7377-3

⁹³ Tamtéž

⁹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. S. 53. ISBN 978-80-247-2207-8.

překlopí do stalkingu, jsou spíše výjimkou. Na druhé straně je cyberstalking atraktivní pro větší škálu pronásledovatelů, protože je snadno dostupný. Bez velkých nákladů a investic umožňuje soustavně terorizovat oběť i na velkou dálku.“

5.2 Oběti stalkingu

Odborníci z organizace Bílý kruh bezpečí uvádí, že oběti stalkingu se může stát prakticky kdokoli. Nezáleží přitom na věku, pohlaví, kulturním zázemí, sexuální orientaci ani vzhledu. Nejčastěji se pak oběti pronásledování stává osoba bez partnera nebo krátce po rozpadu partnerského vztahu.⁹⁵

Zvýšený zájem odborníků o nebezpečné pronásledování nastal v okamžiku, kdy bylo zjištěno, že se jedná o poměrně rozšířený jev. Podle odborné literatury dokázala studie z USA, že až 8 % žen a 2 % mužů se setkali s nebezpečným pronásledováním. Může být odhadováno, že totožné údaje by bylo možné získat v Evropě.⁹⁶

Důležitým faktorem je také vysoká hrozba fyzického násilí. Čírtková⁹⁷ uvádí zastoupení agresivního chování stalkera v procentech: „64 % pachatelů vyhrožuje, 40 % ničí majetek, 36 % atakuje oběť fyzicky, 6 % dokonce napadá třetí osoby. Zhruba 2 % případů končí smrtí.“

V neposlední řadě je nutné brát zřetel na psychické následky stalkingu. Oběti jsou těžce traumatizovány. Trpí např. poruchami spánku a koncentrace, emocionální labilitou, úzkostností atd. suicidální myšlenky se nevyhnou až jedné čtvrtině obětí. Stalking se odráží také sociálním postavení oběti. Ta velmi často cítí, že je nutné, aby se přestěhovala a změnila zaměstnání.⁹⁸

5.3 Trestně - právní podstata stalkingu

Od 90. let 20. století se začíná o stalkingu hovořit jako o zločinu. Hlavní úlohu zde sehrává pronásledování známých osobností jejich obdivovateli. Dochází také ke zjištění, že pronásledování bývají také „obyčejní“ lidé. Pro tragický konec některých stalkingových kauz postupně vznikají tzv. anti-stalkingových zákonů. Prvními státy, které v polovině 90. let

⁹⁵ FRYDECKÁ, L. *Nebezpečné pronásledování* [online]. Bílý kruh bezpečí. [Cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>

⁹⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. S. 57. ISBN 978-80-247-2207-8.

⁹⁷ Tamtéž

⁹⁸ Tamtéž

provedly tuto legislativní úpravu, byly USA, Austrálie a Velká Británie. Velmi záhy je následovaly i další země.⁹⁹

Případy stalkingu s tragickým koncem pravděpodobně přiměly také české zákonodárce zařadit nebezpečné pronásledování mezi trestné činy. V České republice je trestně-právní podstata stalkingu zakotvena v trestním zákoníku, kde vyšetřovatelé mohou operovat minimálně se dvěma paragrafy. Prvním z nich je § 353 definující nebezpečné vyhrožování. Díky tomuto paragrafu hrozí pachateli za vyhrožování smrtí, ublížením na zdraví nebo jinou újmou až rok odnětí svobody. Pokud by byl stalking páčán na dítěti, je trestní sankce zvýšena až na odnětí svobody až na tři léta.

Pro trestně-právní klasifikaci stalkingu je důležitý paragraf 354 trestního zákoníku. Ten se vyslovuje k nebezpečnému pronásledování včetně kyberstalkingu. Pro jeho rozsáhlost a úplnost zde uvádíme tento paragraf¹⁰⁰ v plném znění:

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
 - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
 - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
 - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
 - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,
- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami.“

Každý případ má svá specifika a vyšetřovatelé na ně musí pohlížet rozdílně. V případě stalkingu je důležité subjektivní vnímání situace obětí. Vitoušová¹⁰¹ objasňuje, že je potřeba

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ Trestní zákoník

¹⁰¹ FRYDECKÁ, L. *Nebezpečné pronásledování* [online]. Bílý kruh bezpečí. [Cit. 20. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>

proti pachateli zakročit: „*ve chvíli, kdy oběť začne mít strach z jednání svého pronásledovatele a začne pociťovat negativní dopad na svůj každodenní život, který je jeho jednáním narušen.*“

Kopecký a Krejčí¹⁰² uvádí tři základní kritéria, která musí být splněna, aby mohl být pachatel obviněn ze stalkingu:

„1. Musí být jednoznačné, že pronásledovatel tak činí proti vůli oběti.

2. Pronásledování musí být intenzivní.

3. Pronásledování musí být dlouhodobé (min. 4-6 týdnů).“

5.4 Případ Romany Schuppanové

Příkladem ex-partner stalkingu v České republice je kauza Romany Schuppanové. Ta byla pronásledována svým bývalým partnerem Janem Čiperou. Již v průběhu jejich milostného vztahu projevoval Čipera snahu Romanu Schuppanovou izolovat od okolí, především od jejích nejbližších přátel. Matka oběti si všimla modřin na dceřině těle. Dcera nejprve fyzické násilí svého partnera kryla, avšak v několika vyhrčených situacích byla nucena obrátit se na matku a vše jí vysvětlit. Stalo se také, že jí Čipera fyzicky napadl a zbil a Schuppanová se musela ukrýt na zastávce a zavolat si matku na pomoc, protože se obávala dalšího napadení ze strany partnera. Po ročním vztahu tak došlo k rozchodu páru, který iniciovala Schuppanová. Čipera se nemohl s rozchodem smířit. Atakoval celou její rodinu, vulgárně ji napadal, obtěžoval a vyhrožoval smrtí Romany i ostatních členů rodiny.¹⁰³

Romana měla oprávněný strach. Byt, do kterého se sama nastěhovala, byla kvůli stalkingu svého ex-partnera nucena velmi brzy opustit. Pronásledoval ji totiž i tam. Podle slov její matky ji zde dokonce okrást. Psychika Romany Schuppanové byla podlomena.¹⁰⁴

Policie tehdy nemohla operovat s trestným činem nebezpečné pronásledování, jelikož ten je zařazen v trestním zákoníku teprve od 1. 1. 2010. Jan Čipera byl předveden před přestupkovou komisí. Ta jeho další chování nemohla zastavit.

Případ vygradoval v červenci roku 2008. Romana Schuppanová si našla nového přítele a chtěla utnout kontakt ze strany Čipery. Ten ji vylákal do domu svých prarodičů v Krásné Lípě a brutálně ji ubodal. Romana utrhla jednatřicet bodných a bodnořezných ran v oblasti

¹⁰² KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. S. 29. ISBN: 978-80-254-7866-0

¹⁰³ KOUDELA, Š. Stalking [online]. Česká televize, 2010. [Cit. 20. 5. 2014] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10303355531-stalking/>

¹⁰⁴ Tamtéž

krku, břicha, zad a obličeje. Následkem zasažení důležitých tepen upadla do bezvědomí a zemřela.¹⁰⁵

Krajský soud v Ústí nad Labem Čiperovi vyměřil patnáct let odnětí svobody s ostrahou. Čipera se proti rozsudku odvolal. Trest mu byl u Vrchním soudem zmírněn o rok.¹⁰⁶

Tragický konec stalkingu měly v České republice také další kauzy. Patří mezi ně případ stalkingu a vraždy Michaely Maličkové nebo manželů Malhockých. U všech případů je společným znakem brutalita jednání pachatelů. Oběti jsou svými pronásledovateli postupně uštvány. Prvotní náznaky nenormálního chování pachatele vedou přes jeho vulgaritu k zastrašení oběti a otřesení její psychiky.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Portál Ahaonline: *Jan Čipera (22) - Brutálnímu vrahovi zmírnili trest* [online]. 2009. [Cit: 21. 5. 2014] Dostupné z: <http://www.ahaonline.cz/clanek/musite-vedet/37841/jan-cipera-22-brutalnimu-vrahovi-zmirnili-trest.html>.

¹⁰⁷ KOUDELA, Š. Stalking [online]. Česká televize, 2010. [Cit. 20. 5. 2014] Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10303355531-stalking/>.

6 NETOLISMUS

Pod pojmem netolismus se skrývá neustále diskutovaná závislost na internetu. Ta, stejně jako jiné závislosti, znamená pro závislého mnoho nepříjemností. Složitost jejího vymezení jde však ruku v ruce se složitostí vymezení tzv. normálního použití internetu.¹⁰⁸ Kopecký¹⁰⁹ pro Novinky.cz definoval projevy netolismu takto: „*Netolismus se projevuje neustálou touhou být on-line a nebezpečný je hlavně tím, že závislostní chování nevzniká v průběhu týdnů ani měsíců, ale let. Jednou z posledních fází může být i sociální vyloučení.*“

6.1 Rozdělení pojmu závislost

Závislost na informačních a komunikačních technologiích lze dále členit. Prvním rozdělením je dělení na aktivní a pasivní závislost. Pasivní závislostí je sledování televize, zatímco závislost na internetu považujeme za závislost aktivní.¹¹⁰

Další členění vychází z toho, jaké abstinční příznaky se po vynechání činnosti nebo látky dostavují, tedy členění závislosti na psychickou a fyzickou. Psychická závislost zasahuje do duševního stavu člověka a projevuje se touhou po činnosti či látce. Oproti tomu se fyzická rovina závislosti projevuje na tělesném stavu jedince. Nutno dodat, že samotná fyzická závislost bez příznaků psychické závislosti neexistuje.¹¹¹ Rovinu fyzické závislosti na internetu popisuje Šmahel¹¹² takto: „*Vzhledem k tomu, že závislost na internetu je nechemická (na rozdíl od většiny drog), mohli bychom se mylně domnívat, že se zde fyzické příznaky nedostavují. Také v případě nechemické závislosti totiž dochází k rozvoji četných symptomů, jakými je např. snížená schopnost normálně fungovat v běžném každodenním životě a četné fyzické příznaky - např. bolesti hlavy apod.*“

6.2 Příznaky závislosti na internetu

Pro určení závislosti musí odborníci znát zastoupení jednotlivých příznaků. Ty lze aplikovat i na závislost na internetu.

¹⁰⁸ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet, Děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. S. 141. ISBN: 80-7254-360-1.

¹⁰⁹ Novinky.cz. *Netolismus a další stinné stránky internetu* [online]. 2014. [Cit. 8. 6. 2014.] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/327263-netolismus-a-dalsi-stinne-stranky-internetu.html>

¹¹⁰ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet, Děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. S. 142. ISBN: 80-7254-360-1.

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² Tamtéž

Literatura¹¹³ je shrnuje do následujících bodů:

- Důležitost – závislý člověk považuje online připojení za to nejdůležitější v životě. Potřeba být online převažuje v jeho myšlení. Pokud online být nemůže, přemýšlí o tom, kdy bude moci být online příště.
- Změna nálady – člověk mění svou náladu v závislosti na saturaci svých potřeb. Snižuje se také kvalita jeho kognitivních schopností.
- Zvyšování tolerance – pro daný efekt musí zvyšovat dávku, zvyšovat čas strávený online.
- Abstinenční příznaky – přerušení činnosti se pro závislého člověka znamená nástup nepříjemných psychických a fyzických pocitů.
- Konflikt – konflikt nastává pro závislého mezi závislostí a jeho okolím (ve smyslu rodina, škola, práce).
- Recidivy - nástup účinku na stav závislého člověka při dalším užitím internetu přichází rychleji.

¹¹³ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet, Děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. S. 141 ISBN: 80-7254-360-1.

7 DALŠÍ NEBEZPEČNÉ JEVY NA INTERNETU

7.1 Hoax

Pod tímto anglickým názvem se skrývá poplašná zpráva, výmysl. V prostředí internetu dochází k šíření poplašných zpráv s nejrůznější tematikou. Nejčastěji odesílatelé přeposílají zprávy o neexistujících počítačových virech. Hoaxy pak popisují a zdůrazňují nebezpečí tohoto viru, účinky viru na data, důvěryhodnost sdělení a nutnost dalšího rozeslání zprávy. Mnoho odesílatelů přitom netuší, že se jedná o poplašnou zprávu.

Další poplašné zprávy se týkají falešných proseb o pomoc. Útočí tak na základní lidské city. Vychází přitom z původně skutečné prosby o pomoc, která po čase pozbyla aktuálnosti a po úpravě šířiteli se stala hoaxem. Dále se poplašné zprávy mohou týkat nereálného nebezpečí mimo výpočetní techniku, šířeny jsou také výmysly o mobilních telefonech, nesmyslné petice a výzvy nebo také pyramidové hry a nabídky snadného výdělku. Méně nebezpečné jsou řetězové dopisy štěstí a žertovné zprávy.¹¹⁴

Škodlivost poplašných zpráv a výmyslů zasahuje do několika oblastí. Jednak zasahují adresáta, obtěžují ho. Dále zatěžují internetovou síť a jednotlivé servery. Odesílatel hoaxu také často vyzrazuje e-mailové adresy kontaktů ze svého adresáře, čímž je dostává do nebezpečí. Při vyplnění osobních údajů u smyšlených petic podává adresát informace, které se mohou dostat do špatných rukou.

Pokud uživatel nedokáže rozpoznat hoax, může se informovat na internetových stránkách [hoax.cz](http://www.hoax.cz). Tady může procházet seznamem hoaxů. Pro ochranu osobních údajů je nutné, aby byl hoax zastaven. Proto by neměl být rozeslán dál. Je také vhodné odesílatele upozornit na hoax.¹¹⁵

Velmi rozšířeným hoaxem jsou tzv. Nigerijské podvodné e-maily známé také pod označení SCAM419. Podle serveru [hoax.cz](http://www.hoax.cz) má tento podvod dlouholetou tradici. Dříve byly pro jeho realizaci využívány pošta a fax. U SCAM419 dochází ke kontaktování adresáta podvodníkem, který se vydává za bohatého člověka a nabízí velkou sumu peněz, když mu adresát pomůže převodem peněz ze země. Adresát má platit nejrůznější administrativní poplatky. Slíbenou odměnu samozřejmě nikdy nezíská.¹¹⁶

¹¹⁴ Hoax.cz. *Co je hoax* [online]. [Cit. 8. 6. 2014] Dostupné z: <http://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>.

¹¹⁵ Hoax.cz. *Čím hoax škodí* [online]. [Cit. 8. 6. 2014] Dostupné z: <http://www.hoax.cz/hoax/cim-hoax-skodi>.

¹¹⁶ Hoax.cz. *SCAM419* [online]. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z: <http://www.hoax.cz/scam419/>.

7.2 Phishing

Další podvodná činnost na internetu nese název phishing. Během phishingu dochází ke snaze pachatelů vylákat z oběti přístupové údaje k bankovnímu účtu. Pachatelé obětí kontaktují zpravidla přes e-mail, který má oběť vyzývat k vyplnění patřičných údajů. Vydávají se přitom za banku oběti. Pachatelé se mohou také snažit vylákat z oběti přihlašovací údaje na internetové uživatelské účty, které mohou následně zneužít.¹¹⁷

7.3 Trolling

Trolling je činnost uživatele internetu, tzv. trolla, který se snaží svými nevhodnými příspěvky narušit diskuzi. Pro jeho chování v diskuzích je charakteristické provokování. Snaží se odvést pozornost od původní diskuze. Cílem trolla je pak tzv. flaming. Jedná se o stav, kdy diskutující začnou trolla urážet. Pokud ho uživatelé diskusních fór a chatů včas neidentifikují, dojde pravděpodobně k odvrácení tématu diskuze a pozornost se bude ubírat k trollovi. Nejlépe trolling funguje na sociálních sítích, kde se uživatelé přihlašují pod nejrůznějšími přezdívkami. Stává se však, že si trollové zakládají falešné profily, vydávají se za jiné osoby s cílem poškodit jejich pověst. Dochází proto k četným trestním oznámením. Ta trolly těší, protože vědí, že dosáhli svého.¹¹⁸

7.4 Webcam trolling

Značně nebezpečný webcam trolling se objevuje na sociálních sítích a dalších komunikačních médiích. Jeho podstatou je vysílání podvodných videozáznamů pomocí virtuální webkamery. Podvodný videozáznam pachatelé vytváří pomocí speciálního počítačového programu. Virtuální webkamera při webcam trollingu vytváří dojem, že příjemce komunikuje opravdu s osobou na videu. V realitě se jedná o předem natočený záznam, krátkou smyčku, na které je zobrazen atraktivní protějšek. Tímto může pachatel od oběti vyzískat důležité informace, intimní snímky nebo peníze.¹¹⁹

Rizika webcam trollingu se týkají také dětí. Dítě se tak může stát obětí kybergroomingu nebo je jeho snímek zneužit pro výrobu dětské pornografie. Dokladem toho

¹¹⁷ Hoax.cz. *Co je phishing* [online]. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z: <http://www.hoax.cz/phishing/>

¹¹⁸ ADÁMEK, L. – KUSÁ, J. *Zdeněk Svěrák obětí trollingu* [online]. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/782-zdenek-sverak-obeti-trollingu>.

¹¹⁹ KOPECKÝ, K. *Podvody s falešnými webkamerami řadí i v ČR* [online]. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/637-podvody-s-falenymi-webkamerami->

jsou servery, které tyto oběti zobrazují. Martin Kožíšek¹²⁰ se k nim vyjadřuje podrobněji: „Nejrozšířenější jsou servery s videosekvencemi dětí, hlavně pak chlapců ve věku 13 - 18 let. Chování obětí naznačuje, že jsou vyzváni „dívkou“ nebo „dívkami“ k erotickému pokecu, následují výzvy k ukázání intimních partií, případně onanie. Existují videa, kdy se požadavky útočníků specializují na konkrétní sexuální praktiky a obzvláště velký počet shlédnutí pak mají videa, kde je zobrazeno více obětí najednou. Oběti jsou zmanipulováni takovým způsobem, že v několikaminutové stopáži dokáží plnit příkazy útočníků a i heterosexuální jedinci jsou ochotni na videokameru s kamarády vyzkoušet různé sexuální praktiky se stejným pohlavím.“

Negativním dopadům webcam trollingu se dá předcházet. Stačí řídit se několika jednoduchými radami. Člověk by měl například zpozornět, pokud se osoba na videohovoru vymlouvá, že nemá mikrofon. Základním poznávacím znakem webcam trollingu je totiž skutečnost, že u videa není z pochopitelných důvodů zvuk. Dále lze požádat člověka, se kterým komunikujeme, aby potvrdil svou identitu. Nejlépe když napíše své jméno na papír, přidá datum a čas a dohodnuté heslo. Je také důležité, aby si komunikující uvědomili, že v okamžiku, kdy je na snímku vidět jejich obličej, hrozí zneužití tohoto snímku.¹²¹

¹²⁰ KOPECKÝ, K. Podvody s falešnými webkamerami řadí i v ČR [online]. [Cit. 9. 6. 2014] Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/637-podvody-s-falenymi-webkamerami->.

¹²¹ Tamtéž

8 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ NA INTERNETU

Kromě opatrnosti, na kterou by měl uživatel internetu myslet, existuje také celá řada preventivních opatření. Ta vyplývají z jednotlivých rizik a jejich následků. Neustále se vyvíjející trendy v komunikačních a informačních technologiích nutí odborníky ke studiu nově vznikajících jevů. V oblasti nebezpečných fenoménů na internetu přitom musí spolupracovat profesionálové z mnoha odvětví počínaje pedagogikou a psychologií a kriminologií konče. Vznikají také projekty, které se si kladou za cíl zaštiťovat prevenci a organizaci činnosti jejích jednotlivých prvků a složek. V České republice funguje několik projektů, z nichž nejširší pole působnosti zabírají projekty E-Bezpečí a Saferinternet.

8.1 E-Bezpečí

Národní projekt realizuje Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Centrum spolu se svými projekty navázalo na činnost dřívějšího projektu, který se zabýval rizikovou elektronickou komunikací.

Projekt E-Bezpečí se zaměřuje na vědu, výzkum, prevenci, osvětu a intervenci rizikového chování v prostředí internetu, zejména na kyberšikanu, sexting, kybergrooming, kyberstalking, rizika sociálních sítí, hoax a spam a zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií. Odborníci z projektu reagují na nové fenomény ve virtuálním prostředí a snaží se je zahrnout do všech výše zmíněných aktivit. Za základ aktivity považuje realizační tým projektu terénní činnost. Ta je uskutečňována formou přednášek a preventivních vzdělávacích akcí. Pro názornost jsou využívány moderní technologie, které lektorům pomáhají představit reálné kauzy i modelové situace. E-Bezpečí zajišťuje také celorepubliková výzkumná šetření a chod online poradny.

Rozsah cílové skupiny je velmi široký. Projekt E-Bezpečí se snaží o edukaci a prevenci takřka u všech osob používajících moderní komunikační média. Patří sem děti, rodiče, učitelé, policisté, pracovníci OSPOD a vychovatelé.

Pro všechny tyto subjekty jsou důležité internetové stránky projektu. Zde návštěvníci stránek naleznou velké množství informací o jednotlivých nebezpečných fenoménech. Zároveň server připomíná nejrůznější události a přednášky týkající se rizik internetu.¹²²

Projekt je podporován stěžejními státními orgány, a to Ministerstvem vnitra, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Policií České republiky. Dotace a podporu projektu poskytuje také Statutární město Olomouc, Olomoucký kraj, firma Vodafone a další.

¹²² E-Bezpečí. *Informace o projektu* [online]. [Cit. 3. 8. 2014] Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>.

Projekt E-Bezpečí dosáhl třetího místa v národním kole Evropské ceny prevence kriminality MVČR. Pro pozitivní ohlas u široké veřejnosti byl vytvořen grantový projekt E-Synergie, který se specializuje na vzdělávání studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.¹²³

8.2 Saferinternet

Chod projektu Saferinternet.cz zařizuje Národní centrum bezpečnějšího internetu (NCBI). Internetové stránky tohoto neziskového nevládního sdružení informují, že cílem sdružení je zvýšení bezpečnosti při užívání internetu. Národní centrum bezpečnějšího internetu je zařazeno jako součást evropských osvětových center pro prevenci rizik internetu INSAFE. Kromě realizace projektů se Národní centrum bezpečnějšího internetu zaměřuje na pořádání konferencí, přednášek a seminářů.

Projekt Saferinternet.cz má za úkol zvyšovat povědomí o rizicích internetu, bojovat proti kyberkriminalitě a pomáhat uživatelům internetu řešit nejrůznější problémy v rámci kyberprostoru. Podílí se také na vzdělávání dětí.¹²⁴

¹²³ E-Bezpečí. *Informace o projektu* [online]. [Cit. 3. 8. 2014.] Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>.

¹²⁴ NCBI. *Národní centrum bezpečnějšího internetu* [online]. [Cit. 3. 8. 2014] Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/>

9 VÝZKUMNÁ ČÁST

9.1 Úvod do výzkumu

Výzkumná část předkládané diplomové práce se zaměřuje na rizikové chování žáků druhého stupně na internetu. Podnětem k výzkumné části diplomové práce byly závěry šetření projektu E-Bezpečí, které proběhlo v rozmezí let 2012 - 2013 a kterého se zúčastnilo dvacet osm tisíc dětí. Zde bylo zjištěno mimo jiné zjištěno, že celých 63 % dětí pošle své jméno a příjmení neznámému uživateli.¹²⁵

9.2 Cíl výzkumu

Ve výzkumné části práce se snažíme zjistit, v jaké míře se u žáků druhého stupně základních škol vyskytuje rizikové chování v kyberprostoru. Zaměřujeme se proto na zjištění, zda žáci druhého stupně základních škol uvádějí na sociálních sítích osobní informace. Dále se zajímáme o to, jestli žáci umožňují neznámým osobám přístup ke zmíněným údajům nebo k fotografiím jich samotných. Kromě toho nás zajímá zkušenost žáků s kyberšikanou a sextingem. Pro úplnost považujeme také za důležité zjistit, zda žáci vědí, jaké instituce jim mohou pomoci při řešení problémů spojených s užíváním sociálních sítí.

9.3 Výzkumné otázky

Při kladení výzkumných otázek vycházíme z výše jmenovaného výzkumného šetření. Pro velké množství nebezpečných fenoménů na sociálních sítích stanovujeme hned čtyři výzkumné otázky:

1. výzkumná otázka: Kolik žáků sdílí s ostatními uživateli své telefonní číslo?
2. výzkumná otázka: Kolik žáků se stalo obětí slovního napadání na internetu?
3. výzkumná otázka: Kolik žáků umístilo své intimní fotografie na sociální síť?
4. výzkumná otázka: Komu by se žáci svěřili, kdyby se na internetu necítili bezpečně?

9.4 Metoda výzkumu

Ke zjištění odpovědí na výzkumné otázky byla zvolena metoda dotazníkového šetření, které patří mezi kvantitativní výzkumné metody. Při tvorbě teoretické části diplomové práce lze spatřovat výhody dotazníku zejména v časové nenáročnosti sběru dat a ve velkém

¹²⁵ KOPECKÝ, K. – KREJČÍ, V. – SZOTKOWSKI, R. *Nebezpečí internetové komunikace* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. [cit. 10.10. 2014] ISBN: 978-80-244-3912-9. Dostupné na: file:///C:/Users/HP-620/Desktop/nik4full.pdf

množství získaných dat. Objektivitu výzkumu do značné míry zajišťuje anonymita při vyplňování.

V dotazníku jsou použity tři typy otázek. Vyskytují se zde otázky uzavřené, u kterých žáci volí odpověď z několika možností. Dále jsou použity otázky otevřené a polootevřené. U otevřených otázek žáci odpovídají volně, nejsou jim nabízeny odpovědi. Polootevřené otázky jsou použity tam, kde mohou žáci uvést důvod volby dané odpovědi.¹²⁶

9.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum byl proveden u žáků druhého stupně Základní školy sv. Voršily v Olomouci. Dotazníku se účastnilo sto žáků ve věku od jedenácti do patnácti let. Dívek bylo šedesát čtyři, chlapců třicet šest. Návratnost dotazníku byla stoprocentní.

9.6 Interpretace výsledků dotazníku

Otázka č. 1: V první otázce jsme se dotazovali, jakého pohlaví žáci jsou. Zjistili jsme, že dívek bylo šedesát čtyři a chlapců třicet šest.

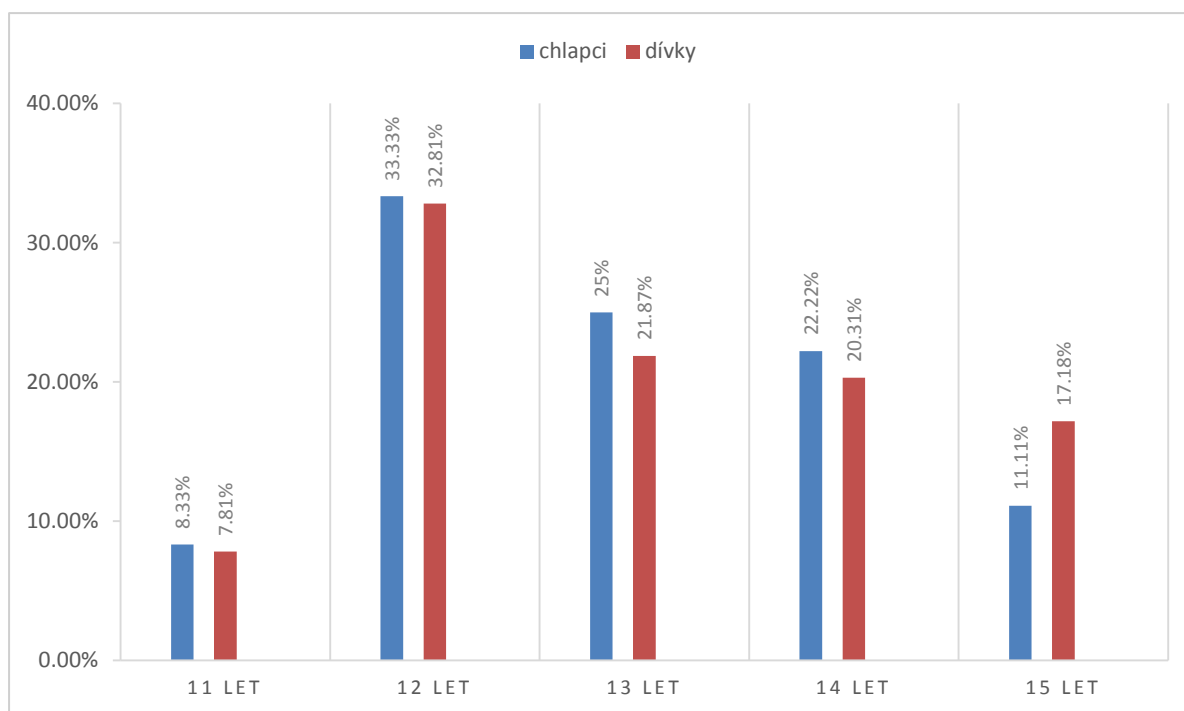
Tabulka 1. Počet dotazovaných dívek a chlapců

Dívky	Chlapci
64	36

Otázka č. 2: Druhá otázka zjišťuje věk žáků. Z dotazníku vyplývá, že jedenáctiletých dívek bylo pět, zatímco chlapci v tomto věku byli tři. Dvanáct let mělo dvanáct chlapců a dvacet jedna dívek. Dotazníku se také účastnilo devět třináctiletých chlapců a čtrnáct stejně starých dívek. Čtrnáctiletých dívek bylo třináct a čtrnáctiletých chlapců bylo osm. Čtyři chlapci a jedenáct dívek měli patnáct let.

¹²⁶ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

Graf 1. Věk respondentů

Otázka č. 3: Založil/a sis na některé stránce účet (e-mail, profil)?

Otázka zjišťuje, jaké stránky žáci aktivně používají nebo zda na nich mají založený účet. Získané informace jsou důležité pro alespoň částečný odhad míry bezpečnosti žáků na internetu. Různé stránky si určily různá pravidla užívání, jejichž úkolem je ochrana cílových skupin uživatelů. Děti zde velmi často uvádí osobní informace a sdílí fotografie svého obličeje. Mnohdy přitom dochází k porušování pravidel těchto serverů ze strany nezletilých.

Z dotazníku vyplynulo, že až 97 % chlapců a 98 % dívek má založený profil na některé internetové stránce. Žáci, kteří odpověděli na otázku č. 3 kladně, měli vybrat servery nebo sociální sítě, na kterých mají založené účty. Nejčastěji využívali žáci e-mail, který jim zprostředkovává server Seznam.cz. Tento e-mail má založeno 80 % žáků. Druhou nejčastější volbou byla sociální síť Facebook, který navštěvuje 76 % respondentů. Právě zde dochází k porušování pravidel jmenované sociální sítě. Při vyplňování registračních údajů, totiž velké množství žáků uvádí vyšší věk, tedy nižší rok narození. Účet na Facebooku si mohou zakládat pouze uživatelé, kteří dosáhli věku třinácti let. Pro zajímavost jsme se zaměřili na porušování tohoto pravidla u respondentů. Vyšší věk na Facebooku udalo 75 % jedenáctiletých dívek, 50 % jedenáctiletých chlapců, 69 % dvanáctiletých dívek a 40 % dvanáctiletých chlapců.

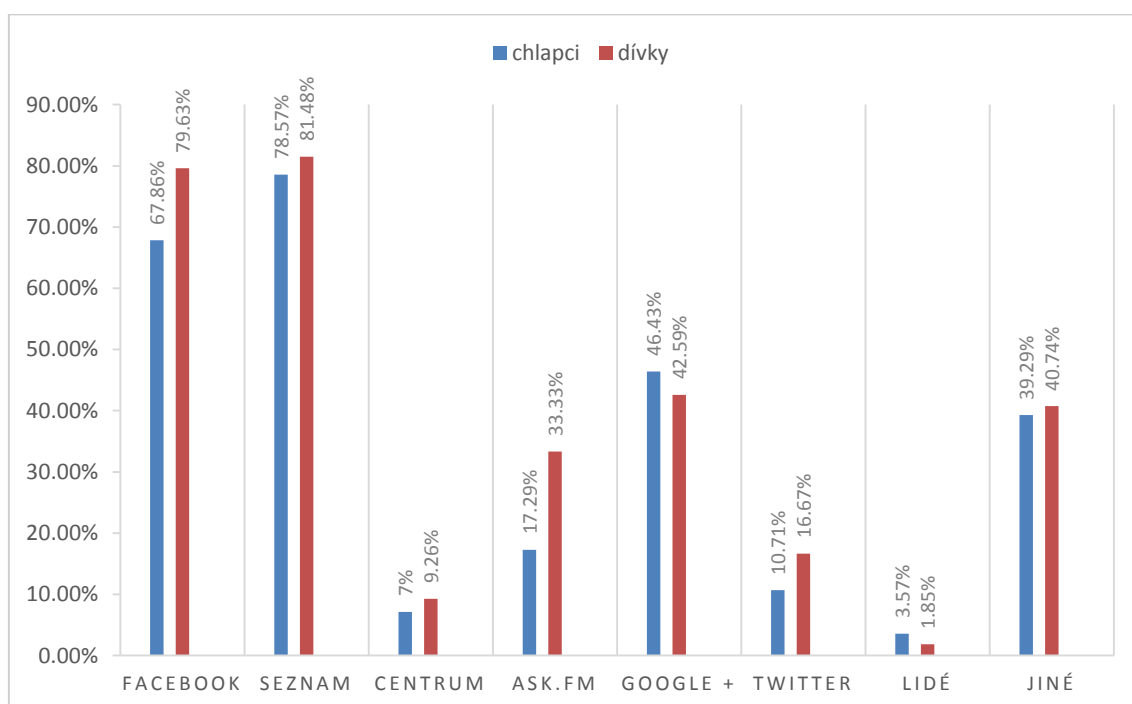
Podle odpovědí respondentů se značné oblibě těší také služba Google+. Tuto sociální síť navštěvuje 44 % žáků.

Během vyhodnocování dotazníku bylo zjištěno, že u dívek a chlapců dochází také k rozdílům v užívání sociálních sítí. Na rozdíl od výše zmiňovaných internetových stránek má nižší návštěvnost dotazovaných server Ask.fm. Žáci uvedli, že je používá celých 27 %. Zde je právě možné si povšimnout většího rozdílu mezi chlapci a dívkami. Dívky totiž mají založený účet na Ask.fm častěji (33,33 %) než chlapci (17,29 %). Rozdíl je také patrný mezi užíváním Twitteru. Celkem má na Twitteru účet založeno 15% žáků. Stránky tak užívá 16,67 % dívek a 10,71 % chlapců.

Nízkou návštěvností žáků se vyznačují stránky Centrum.cz a Lidé.cz. Centrum, kde žáci používají e-mailovou schránku, zvolilo jako odpověď 9 % žáků. Účet na internetové seznamce Lidé.cz používají pouhá 2 % žáků. V dotazníku jsme se také tázali na navštěvování internetové seznamky Xchat.cz. Tuto volbu nevybral nikdo z dotazovaných, proto ji neuvádíme ani v grafu.

Žáci dále uváděli, na kterých dalších internetových mají založené účty. Oblíbená je u dívek sociální síť Instagram. Instagram do výčtu sociálních sítí přidalo 20,37 % dotazovaných dívek. Ve třech případech dívky připsaly také mobilní aplikaci Snapchat, která umožňuje posílat fotografie nebo videa. Tři chlapci uvedli k těmto nabízeným možnostem ještě herní portály.

Graf 2. Internetové stránky se založenými účty a profily žáků

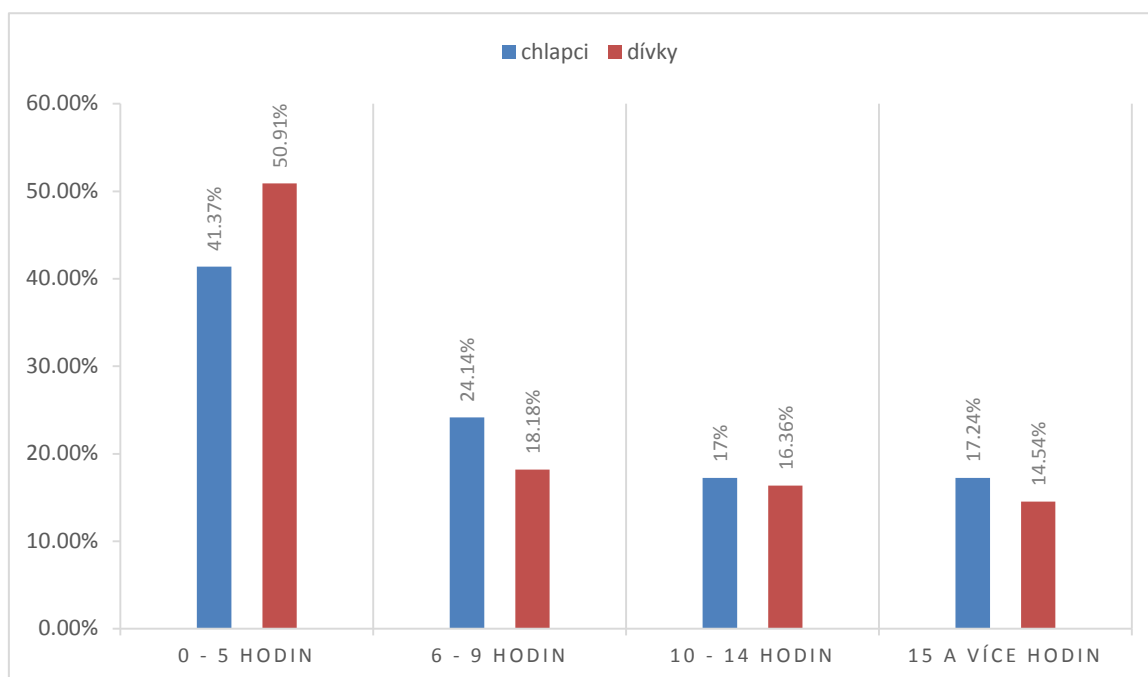

Otázka č. 4: Kolik hodin týdně trávíš na internetu?

Čas, který žáci tráví týdně na internetu, řeší další otázka. V ní 48 % žáků uvedlo, že množství času stráveného na internetu nepřesahuje týdně více než pět hodin. Zde je patrný rozdíl mezi chlapci a dívkami. Podle výsledků výzkumu se dívky zabývají činnostmi na internetu v tomto časovém rozptylu v 50,91 %, zatímco chlapci v 41,37 %.

Možnosti s větším množstvím času tráveného na internetu pak volili více chlapci než dívky. Tato skutečnost je nejlépe patrná z níže uvedeného grafu. Rozmezí mezi šesti až devíti hodinami zvolilo 20 % žáků. Dále 17 % žáků surfuje na internetu deset až čtrnáct hodin v průběhu jednoho týdne. Poslední kategorii, patnáct a více hodin, zvolilo 15 % žáků.

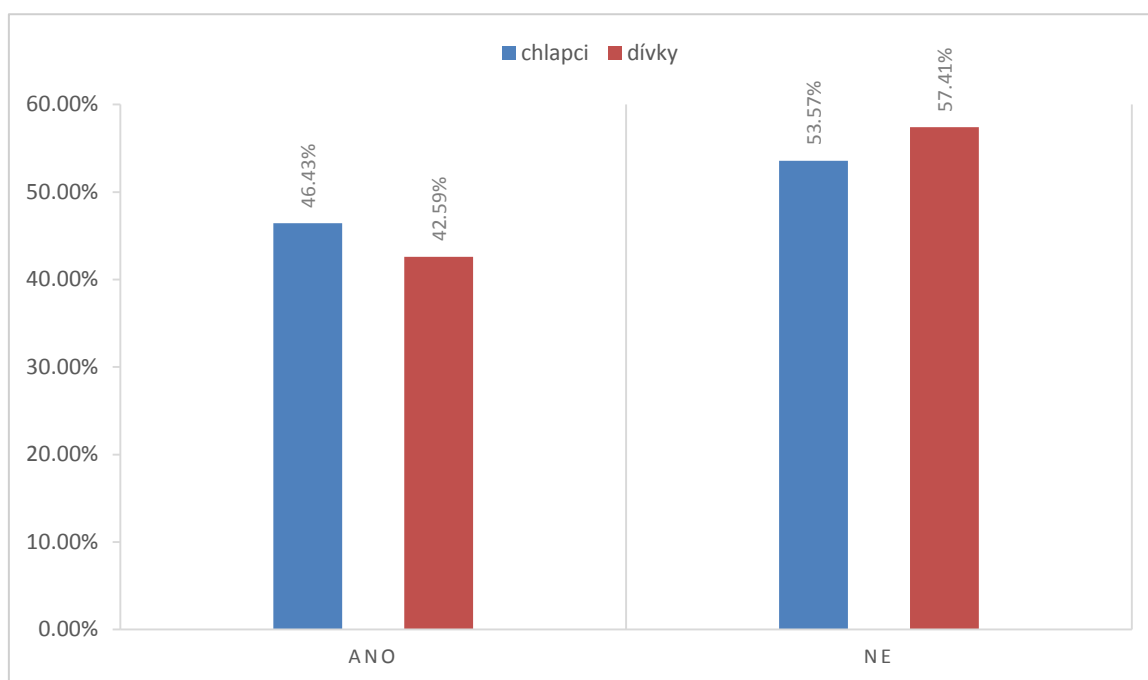
Graf 3. Doba, kterou žáci tráví týdně na internetu

Otázka č. 5: Mají rodiče založený profil na stejných internetových stránkách jako ty?

Rodiče dotazovaných žáků mají založené účty na stejných webových stránkách a sociálních sítích ve 44%. Zbývajících 56% žáků se tak může v prostředí internetu a sociálních sítí pohybovat takřka nekontrolovaně. Tento výsledek do určité míry koresponduje s výsledky otázky č. 4, ve které jsme se dotazovali na stránky a sociální sítě, na kterých si žáci založili účty. Žáci jsou v tomto ohledu velice vynalézaví, protože nachází velké množství alternativ v internetové komunikaci. Na skutečnost, že více než polovina rodičů nemá přehled o všech účtech svých dětí, nelze nahlížet jednostranně a skepticky. Pokud mají děti přehled o rizicích internetu a řídí se zásadami jeho bezpečného užívání, může pro ně být činnost na internetu bez zásahů a neustálé kontroly také přínosem. Ačkoliv zvyšující se doba trávená na internetu není příliš pozitivním faktem, přináší nové trendy na sociálních sítích možnost stimulace potřeby komunikace příznačné pro toto věkové období.

Graf 4. Používání stejných internetových stránek rodiči a dětmi

Otázka č. 6: Jaké fotografie by ses nebál/a vystavit na svůj internetový profil?

V tato otázka implicitně zjišťuje, zda si jsou žáci vědomi nebezpečí sdílení nejrůznějších fotografií. Žáci mohli odpověď volit z více možností. Celých 50 % žáků by na svém profilu sdílela fotografii s některým ze členů rodiny. Nebezpečí této aktivity lze spatřovat celkově v podávání informací o rodině, rodinném stavu a mezilidských vztazích. Toho pak mohou zneužít například kybergroomeré, kteří manipulují svojí obětí díky získaným informacím. V tomto bodě otázky se projevilo, že dívky (61,82 %) jsou důvěřivější než chlapci (27,59 %).

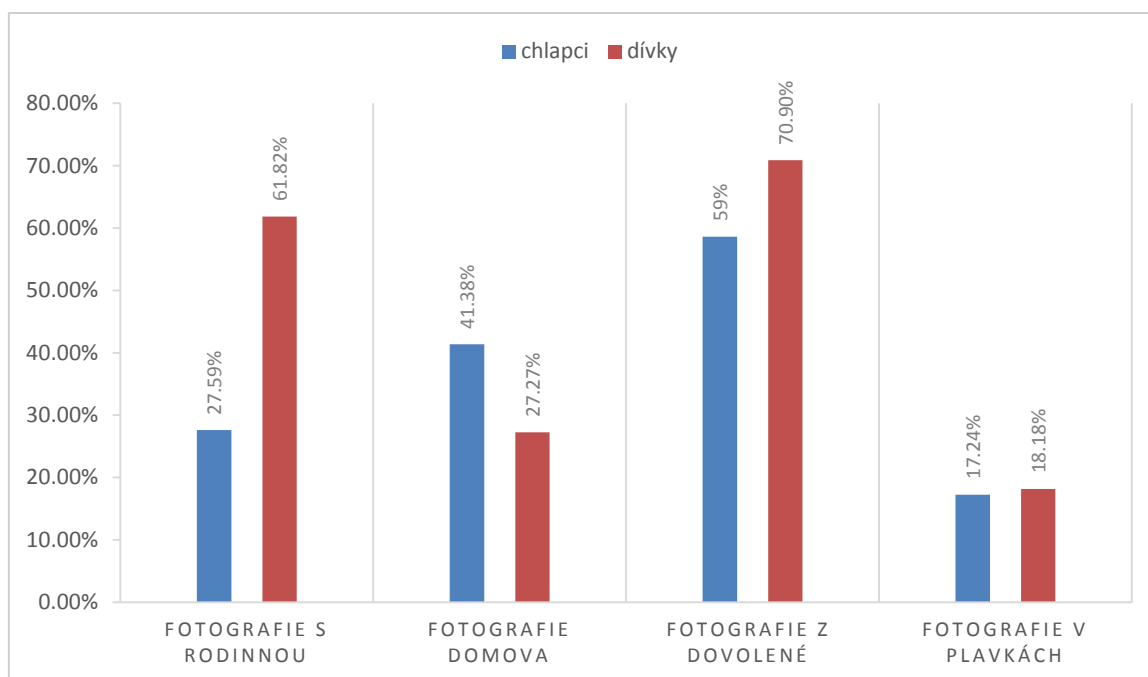
Fotografie domu nebo pokoje by na internetový profil vystavilo 32 % dotazovaných. Zde se oproti předchozí volbě ukázalo, že chlapci by sdíleli takovou fotografii častěji (41,38 %) než dívky (27,27 %). Žáci by si měli uvědomit, že při sdílení fotografií domova hrozí riziko krádeží a prozrazení jejich adresy. Při focení pokoje nebo interiéru se totiž může stát, že je na fotografii zobrazeno vybavení domácnosti, není-li to dokonce účelem. Prozrazením adresy může vést také ke krádeži. Adresa se stává opět cennou informací například pro kybergroomera a stalkera.

Fotografii z dovolené by sdílelo 67 % žáků. Děti si pravděpodobně si neuvědomují riziko loupeže, ke které by mohlo dojít v době dovolené. Žáci by totiž sdílením takové

fotografie informovali velké množství uživatelů internetu, že jejich dům je opuštěný. Navíc stále platí, že výběr dovolené je podmíněn socioekonomickým statutem rodiny.

Na rozdíl od sdílení fotografie z dovolené by fotografii v plavkách vystavilo na svůj internetový účet 18 % dotazovaných. Fotografie v plavkách mohou zneužít nejrůznějšími útočníci. Kromě kybergroomingu, pro jehož pachatele je fotografie v plavkách jedním z nejcennějších materiálů shromažďovaných pro manipulaci s obětí, může být fotografie v plavkách zneužita také pro kyberšikanu.

Graf 5. Nebezpečné sdílení fotografií

Otázka č. 7: Kdo může vidět fotografii tvého obličeje na tvém profilu na sociální síti?

Cílem této otázky bylo zjistit, do jaké míry jsou žáci opatrní při sdílení svých fotografií. Umístění fotografie obličeje na internet spolu s dalšími osobními údaji může znamenat nebezpečí zneužití fotografie. Pro otázku jsme zvolili rozdělení podle sociální sítě Facebook.

Volbu *Pouze já* zvolilo 18 % žáků. Níže uvedený graf dokazuje, že dívky jsou v tomto ohledu méně obezřetné než chlapci. Takové nastavení profilu, při kterém vidí svoji fotografii pouze daný uživatel, se spíše používá až po předchozím zveřejnění snímku.

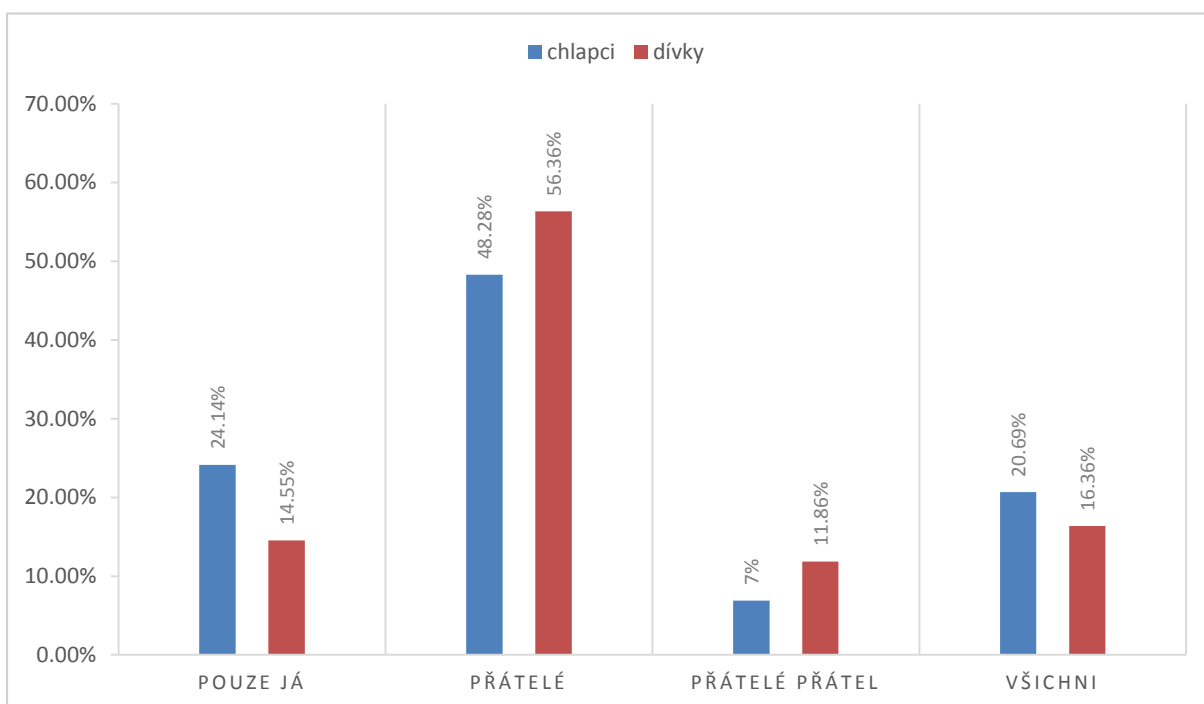
Internetoví přátelé mohou fotografii obličeje vidět u 54 % dotazovaných. Tuto volbu vybralo nejvíce žáků. Útočníkům na internetu stačí pouze získat důvěru dítěte a pomocí manipulace se dostat do seznamu kontaktů, a tak k fotografii dítěte. Tento typ sdílení

fotografií přináší uživatelům sociálních sítí sice stále značná rizika, lze však konstatovat, že na rozdíl od následujících dvou voleb může uživatel alespoň korigovat, s kým své fotografie sdílí.

Přátelé přátel jsou uživatelé, kteří jsou v seznamu kontaktů internetového přítele daného uživatele. Sdílet s těmito jedinci lze příspěvky na mnoha sociálních sítích. Toto nastavení účtu nese mnohá rizika. Veškeré příspěvky totiž mohou vidět lidé, které neznáme. 10 % dotazovaných žáků sdílí na sociálních sítích fotografii obličeje s přáteli svých přátel.

Až 18 % žáků má nastavený účet na sociální síti tak, aby byl vidět jejich obličej pro všechny ostatní uživatele. Toto riskantní nastavení využívá více chlapců (20,69 %) než dívek (16,36 %).

Graf 6. Sdílení fotografie obličeje

Otázka č. 8: Jaké informace mohou tvoji internetoví přátelé zjistit na tvém profilu?

Žáci v této otázce opět volili z několika možností. Mohli zakroužkovat více odpovědí. První volbou bylo sdílení telefonního čísla. To na sociální síť umístilo 7 % žáků. Z výsledků výzkumu je patrný rozdíl mezi dívkami a chlapci. Chlapci sdílí telefonní číslo téměř v 17 %, zatímco dívky jsou opatrnější a sdílí telefonní číslo na sociální síti pouze v necelých 2 %. Zveřejnění telefonního čísla je velice riskantní, protože mobil mívá většinou každý u sebe

téměř po celý den. Kdyby tak došlo ke kyberšikaně, mohla by být oběť šikanována i přes telefon a nátlak by byl o to víc ohrožující. Vyhodnocením této otázky jsme odpověděli na první výzkumnou otázku, která zjišťovala, kolik žáků sdílí na internetu své telefonní číslo.

E-mailovou adresu na svém účtu uvádí 58 % žáků. Žáci si tak zdánlivě usnadňují posílání jednotlivých souborů. Hrozí však také riziko ze strany nejrozumnějších útočníků. Kromě spamu a hoaxy mohou být děti ohroženy nevyžádanými zprávami nebo fotografiemi se sexuální tematikou nebo opět kyberšikanou. Zvláště v případě kyberšikany totiž útočníci využívají všech možných prostředků k agresivním atakům obětí.

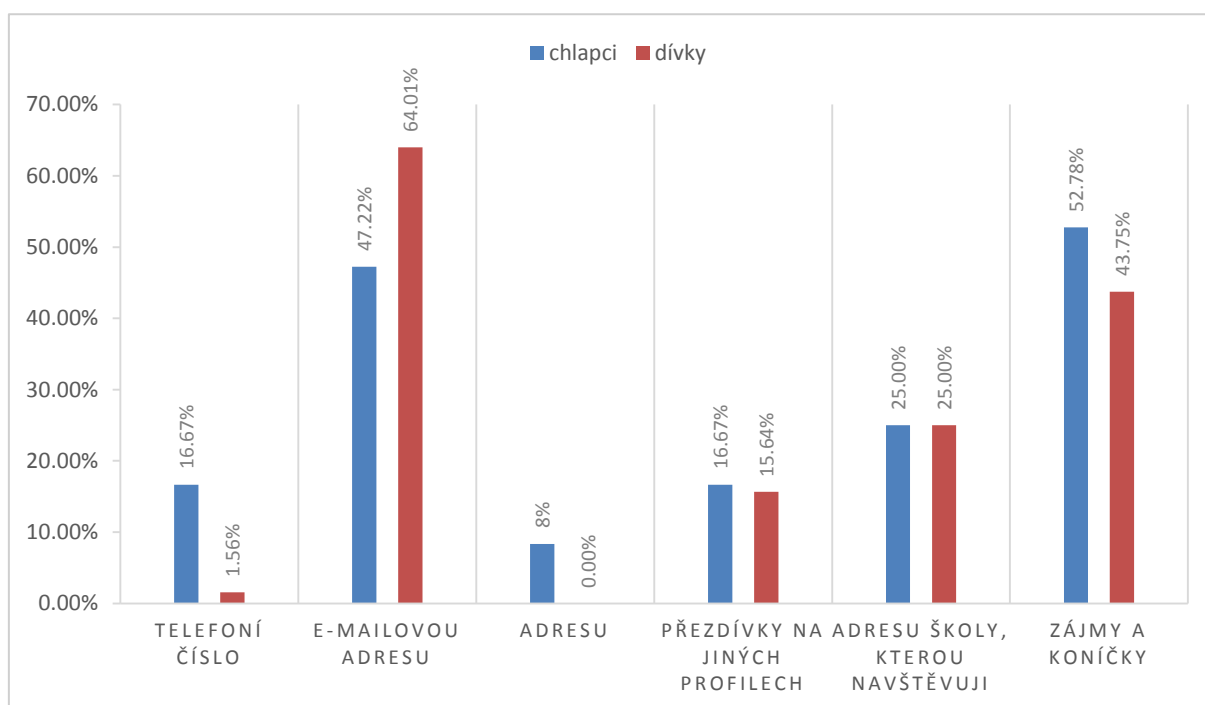
Samotnou adresu svého bydliště zveřejňují 3 % dotazovaných. Zde je velmi markantní rozdíl mezi chlapci a dívkami. Zatímco žádná dívka neuvádí na svém profilu adresu, bydliště uvádí tři chlapci. Rizika sdílení informací o adrese trvalého pobytu spočívají v majetkové trestné činnosti i v nebezpečí pronásledování. Dítě sdílející na svém internetovém účtu adresu bydliště mohou ohrožovat kybergroomeri nebo stalkeri.

Přezdívky na ostatních internetových stránkách mohou uživatelé zjistit u 16 % žáků. Útočníci tak mohou vystopovat svou oběť pouhým zadáním přezdívky do internetového vyhledávače.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že 25 % dotazovaných žáků uvádí na svém profilu adresu školy. Adresa školy je jednou z důležitých informací pro stalkera, kybergroomera nebo také pachatele kyberšikany.

Téměř polovina žáků, tedy 47 % dotazovaných, má na internetovém účtu uvedeny své koníčky a zájmy. I tyto informace jsou velice snadno zneužitelné, zejména pro manipulaci s obětí.

Graf 7. Sdílené informace

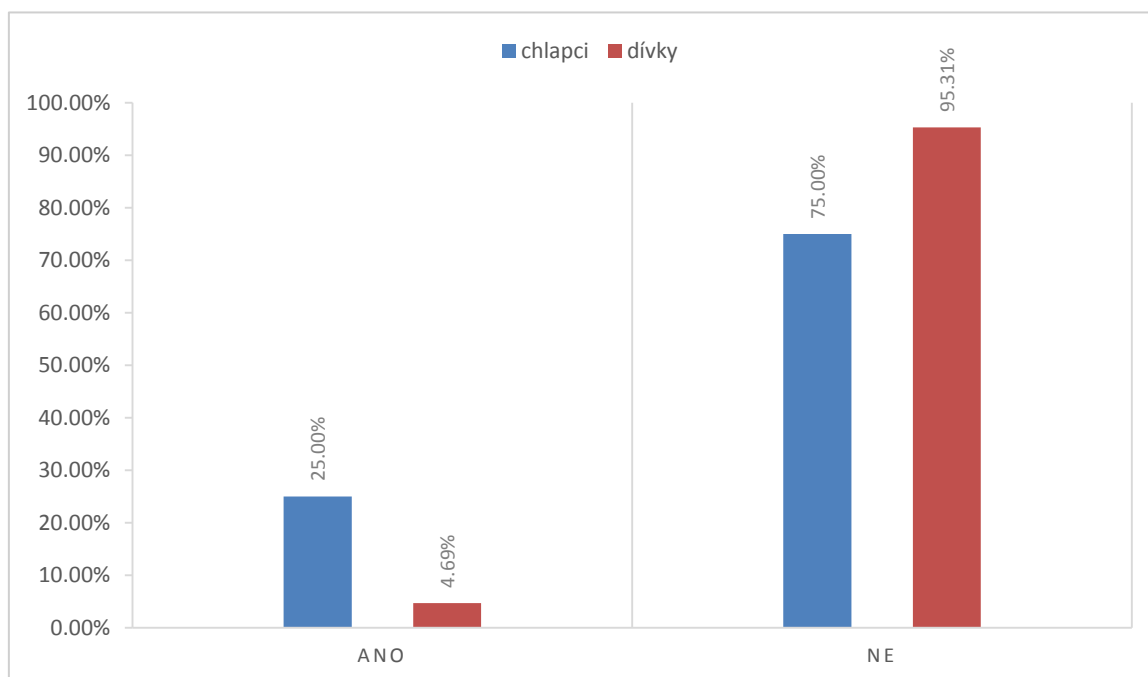
Tabulka 2. Zveřejněné informace na sociálních sítích

	Počet chlapců	Počet dívek	Celkem
Telefonní číslo	6	1	7
E-mailová adresa	17	41	58
Adresa bydliště	3	0	3
Přezdívky na dalších stránkách	6	10	16
Adresa školy	9	16	25
Koníčky, zájmy	19	28	47

Otázka č. 9: Stalo se ti někdy, že tě na internetu někdo slovně napadal, bezdůvodně ti nadával?

Tato otázka podává odpověď na druhou výzkumnou otázku. Z výzkumu vyplynulo, že na internetu bylo slovně napadáno až 12 % žáků. Mnohem častěji se obětí slovního napadání stali chlapci (25 %).

Graf 8. Zkušenost žáků se slovním napadáním na internetu

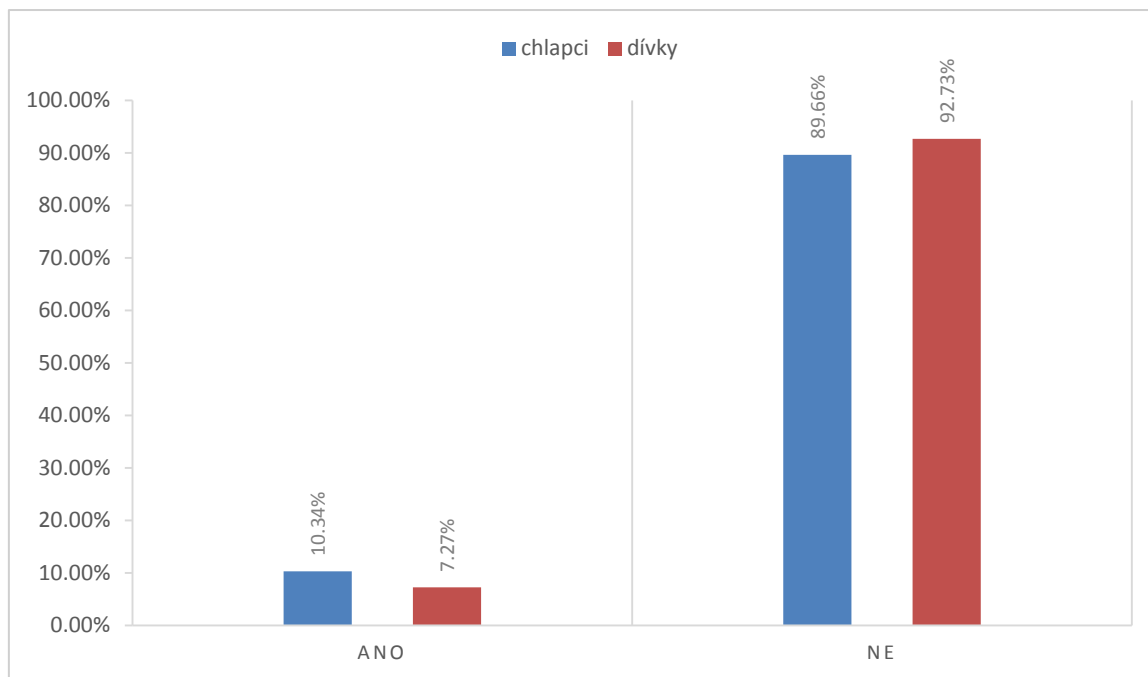
Tabulka 3. Zkušenost žáků se slovním napadáním na internetu

	Počet chlapců	Počet dívek	Celkem
Ano	9	3	12
Ne	27	61	88

Otázka č. 10: Poslal/a jsi někdy někomu jeho fotografii nebo video, abys ho zesměšnil/a?

Otázka zjišťuje, zda se některý z žáků stal agresorem při kyberšikaně, případně motivaci k tomuto chování. Dotazovaní v 8% uvedli, že se snažili někoho zesměšnit díky jeho vlastním snímkům. Nudu za motivaci k zesměšňování nepovažoval žádný z žáků. Zato pomstít se chtělo 43% žáků, kteří odpověděli na otázku kladně. Předvést se před ostatními se chtělo 14% žáků s pozitivní odpovědí. Zbývajících 43% žáků k tomuto jednání motivovala potřeba pobavit se.

Graf 9. Aktivní účast na kyberšikaně

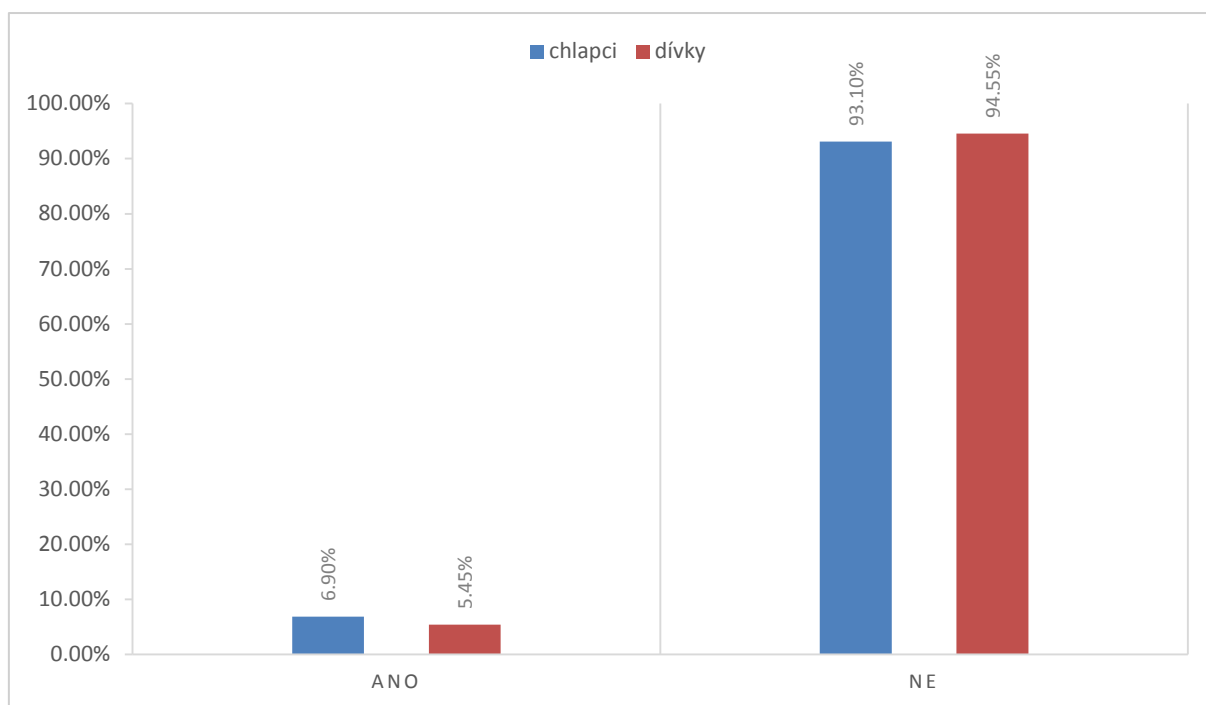

Otázka č. 11: Poslal ti někdy někdo tvoje fotografie nebo videa, která tě zesměšňovaly, a tobě to ubližovalo?

Otázka nabízí žákům možnost vyjádřit se k osobním zkušenostem s kyberšikanou opět z pozice oběti. Podobně tomu bylo v otázce č. 9. Celých 6% dotazovaných žáků se setkala s touto formou agrese. Jak dokazuje graf č. 10, rozdíl mezi chlapci a dívkami nebyl příliš velký.

Pokud žáci odpověděli na otázku kladně, měli navíc odpovědět, zda jejich snímky byly šířeny dále. Tři žáci uvedli, že ponižující fotografie nebo videa byly rozeslány dalším uživatelům, zbytek neví.

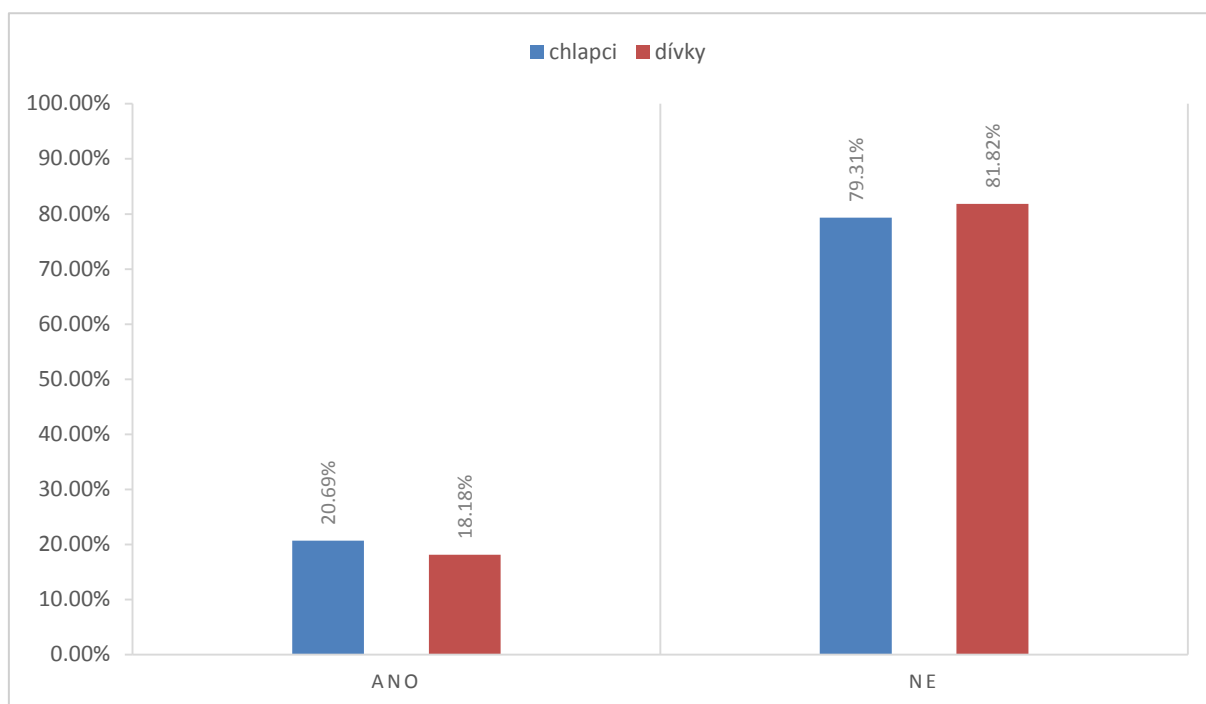
Graf 10. Osobní zkušenost žáků s dalšími formami kyberšikany

Otázka č. 12: Posílal ti někdy někdo fotografie nebo videa tvých známých nebo přátel, kteří byli na těchto snímcích zesměšňováni?

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že 19% žáků našlo ve své internetové poště zesměšňující snímky svých známých. Ani zde nedošlo k velkému rozdílu v odpovědích dívek a chlapců. Lze tedy konstatovat, že takřka jedna pětina dotazovaných má zkušenost s agresivním chováním na internetu. Ze všech otázek zaměřených na projevy kyberšikany měla kladnou odpověď právě tato otázka nejčastěji.

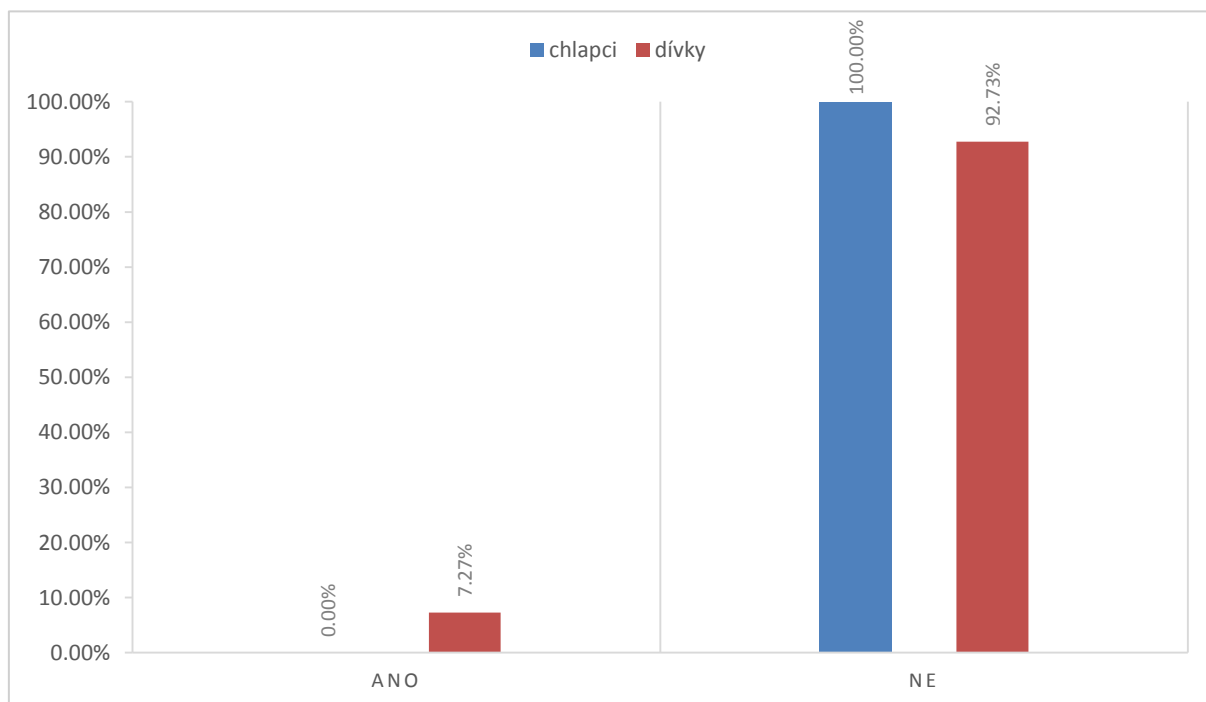
Graf 11. Zkušenost žáků se ponižujícími materiály svých přátel

Otázka č. 13: Poslal/a jsi někdy někomu svoje intimní fotografie nebo videa? (Obnažené/částečně obnažené snímky)

Otázka se zaměřuje na sexting, konkrétně na posílání vlastních intimních snímků dalším uživatelům internetu. Žádný chlapec podle dotazníku nikomu neposlal svou intimní fotografii. Naproti tomu pět dívek se nebálo poslat svoji intimní fotografii. Jako důvod k tomuto jednání uváděly dívky to, že snímky posílaly svým partnerům, které nechtěly zklamat.

Graf 12. Posílání intimních snímků

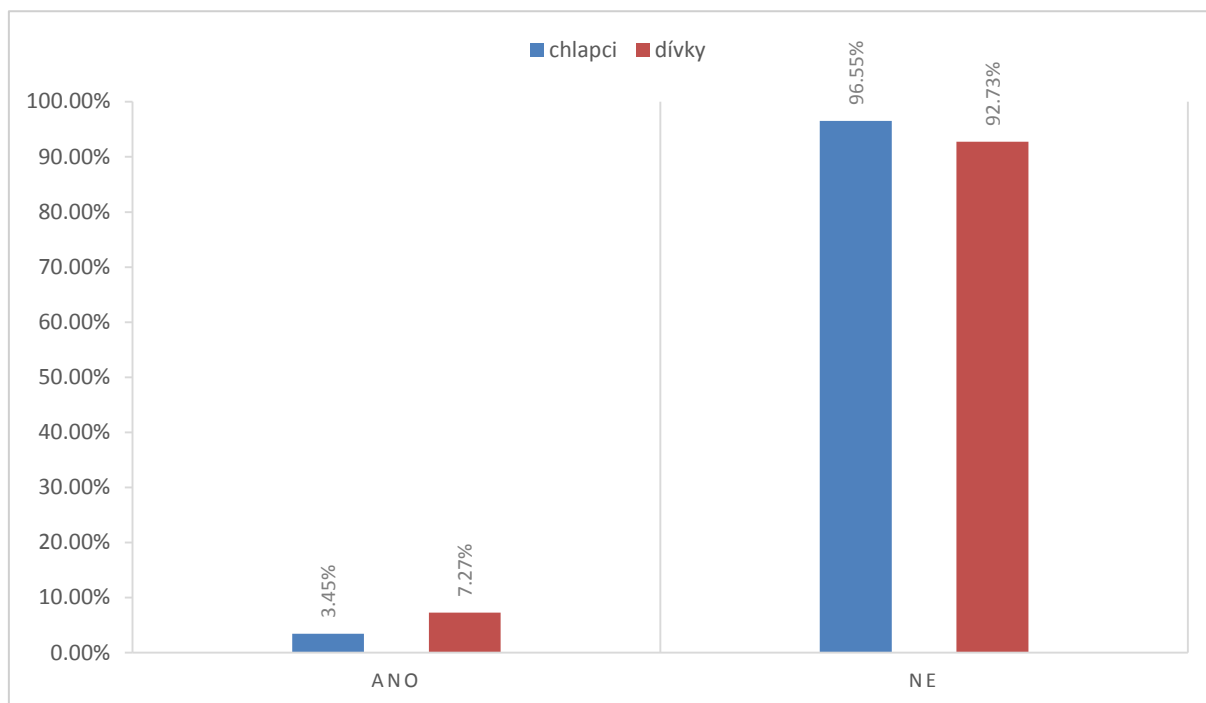

Otázka č. 14: Umístil/a jsi někdy na svůj profil svoje intimní fotografie nebo videa? (Obnažené/ částečně obnažené snímky)

Otázka zjišťuje odpověď na třetí výzkumnou otázku. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že celých 6 % žáků sdílelo na svém profilu intimní snímky. Pro přehlednost uvádíme tabulku i graf těchto výsledků.

Důvodem sdílení byla u chlapce ukázat své tělo po cvičení v posilovně. Jak uvedl, jednalo se o částečně obnažené snímky. Dívky sdílely fotografie v plavkách. Jako důvod umístění těchto fotografií uváděly, že chtěly ukázat fotografie z dovolené.

Graf 13. Sdílení intimních snímků na sociálních sítích

Tabulka 4. Sdílení intimních snímků

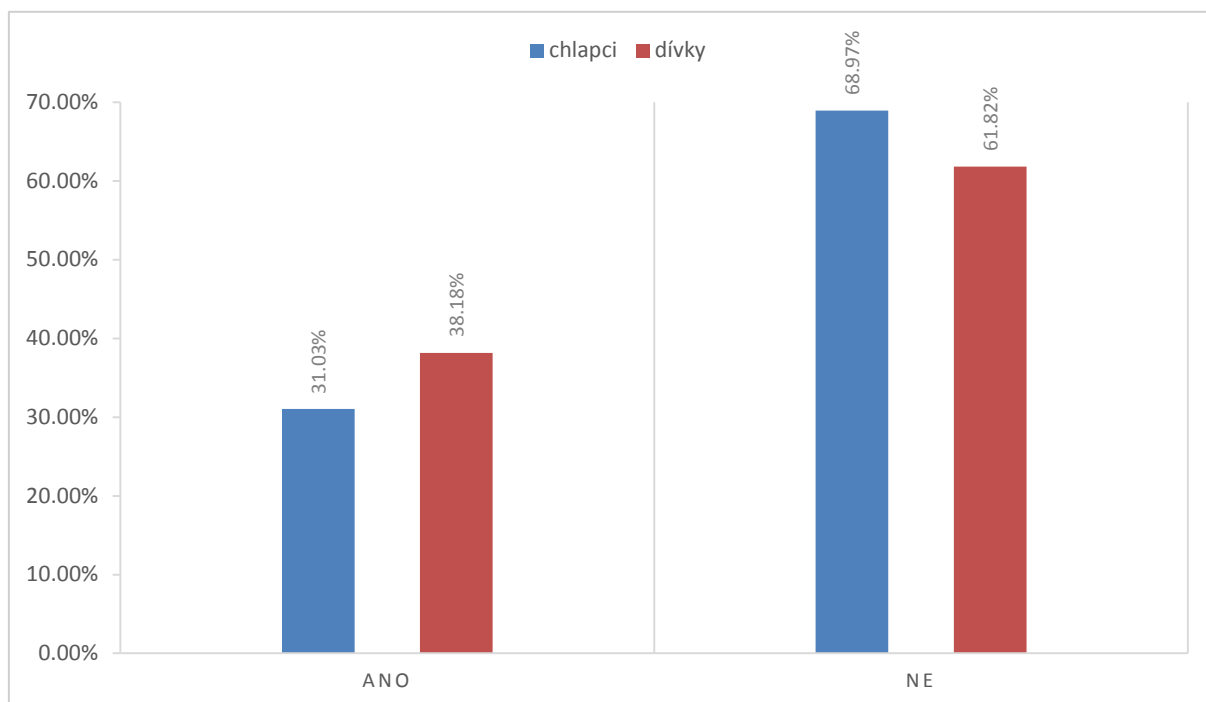
	Chlapci	Dívky	Celkem
Ano	1	5	6
Ne	35	59	94

Otázka č. 15: Máš na svém profilu v přátelích někoho, koho osobně neznáš?

Tato otázka zjišťuje, jak opatrní jsou žáci při seznamování se přes internet. Nastavení internetového účtu často umožňuje uživatelům ze seznamu kontaktů přístup k osobním informacím jedince. Proto je důležité, aby žáci dobře znali tyto uživatele

Z výzkumu vyplynulo, že žáci mají v seznamu kontaktů neznámou osobu v 36%. Jak dokazuje graf, ve výsledcích nebyl mezi chlapci (31,03 %) a dívkami (38,18 %) velký rozdíl, i když se ukázalo, že chlapci jsou v tomto ohledu opatrnější.

Graf 14. Přítomnost neznáme osoby v seznamu přátel

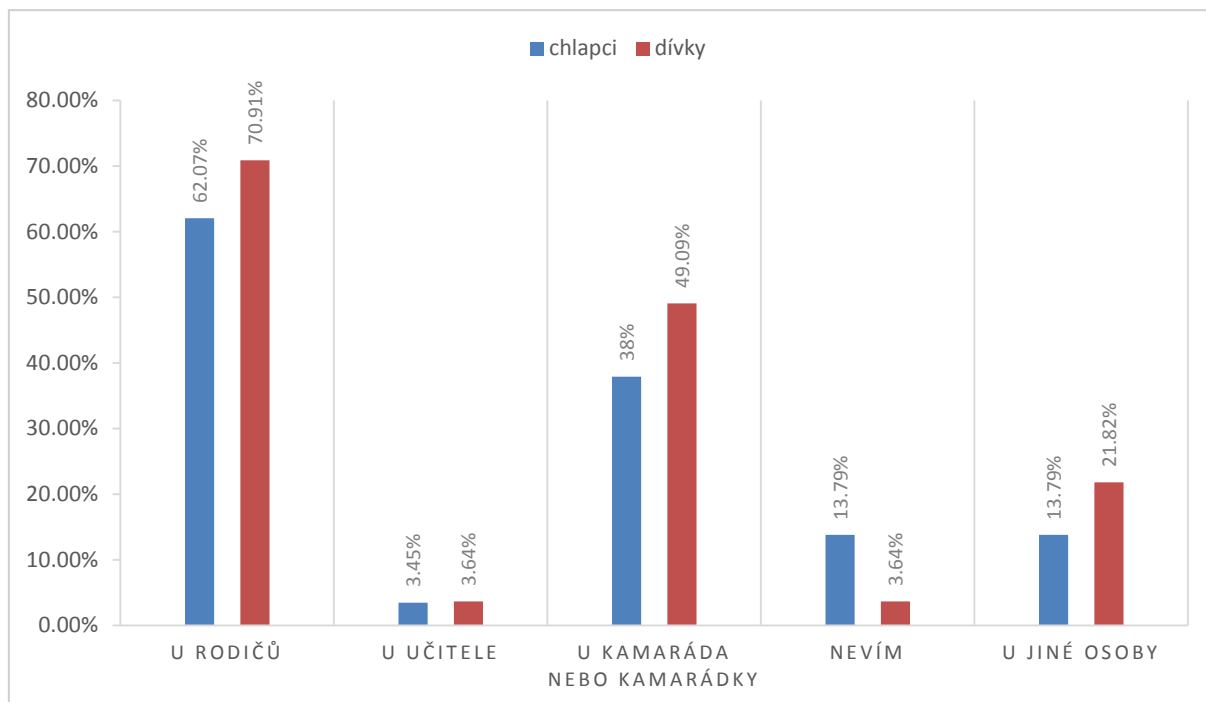
Otázka č. 16: U koho bys hledal/a pomoc, pokud by ses na internetu cítil/a ohrožená?

První ze tří otázek zaměřených přímo na povědomí žáků o bezpečnosti na internetu se zjišťuje, jaké vazby v mezilidských vztazích žáci preferují.

Se svými obavami by se svěřilo rodičům 67 % žáků. Níže uvedený graf dokazuje, že podle výsledků výzkumu důvěřují dívky rodičům více než chlapci. Z toho důvodu lze považovat za důležitou osvětu rodičů v problematice bezpečí na internetu. Učitele by kontaktovala 3 % žáků. Je zarážející, že tuto volbu zvolilo nejméně žáků. Svým přátelům by se svěřilo 45 % respondentů. Na koho se obrátit nevědělo 8 % žáků. U jiné osoby by hledalo pomoc 19 % žáků. Ti nejčastěji uváděli, že by se svěřili sourozenci nebo policii.

Vyhodnocením dat otázky jsme zjistili odpověď na čtvrtou výzkumnou otázku. Z toho důvodu uvádíme kromě potřebného grafu i tabulku. Lze konstatovat, že většina dotazovaných by věděla, kde hledat pomoc. Samozřejmě nevíme, jak efektivní by byla pomoc od daných subjektů, nicméně to, že by se žáci někomu svěřili, hodnotíme pozitivně.

Graf 15. Osoby, u kterých by žáci hledali pomoc při pocitu ohrožení v kyberprostoru

Tabulka 5. Osoby, u kterých by žáci hledali pomoc při pocitu ohrožení v kyberprostoru

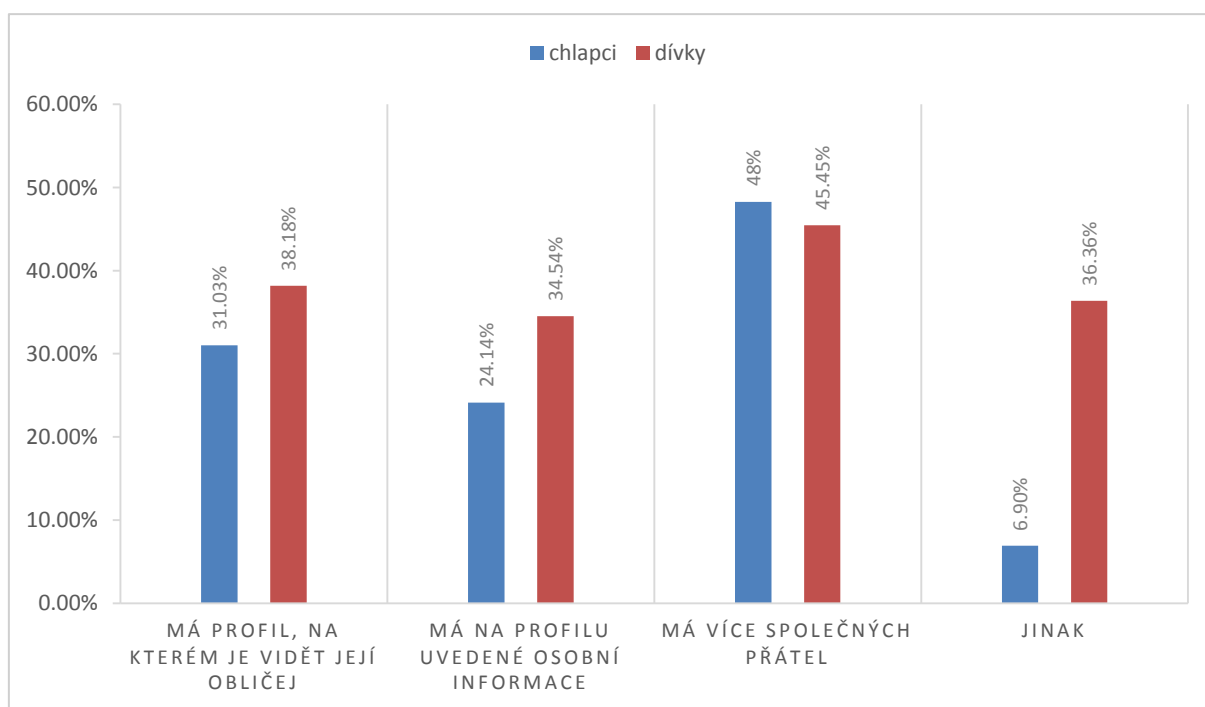
	Chlapci	Dívky	Celkem
Rodiče	22	45	67
Učitel	1	2	3
Přátelé	14	31	45
Nevím	5	3	8
Jiná osoba	5	14	19

Otázka č. 17: Jak na internetu poznáš, že člověk, se kterým si píšeš, je důvěryhodná osoba, že nemá falešný profil?

Tato otázka zjišťuje, jak respondenti kontrolují důvěryhodnost profilů uživatelů, se kterými jsou v kontaktu. Útočníci totiž využívají nejrůznějších technik manipulace k získání důvěry dětí. Žáci mohli volit odpovědi z několika možností nebo uvést vlastní způsob ověřování pravosti profilu. V této otázce mohli také kroužkovat více odpovědí.

Uživatelům, kteří mají na profilu fotografii obličeje, věří 36 % dotazovaných. Osobní údaje, jako je jméno, příjmení, věk atd., přesvědčí 31% žáků. V této odpovědi byl velký rozdíl mezi chlapci a dívkami. Chlapci takovýmto profilům věří ve 24,14 %, zatímco dívky jsou důvěřivější, protože tuto odpověď volilo 34,54 % z nich. Společní přátelé jsou ukazatelem důvěryhodnosti pro 46 % žáků. Respondenti uváděli v 26 % jiný důvod. Někteří věří seznamům přátel, většina se však spoléhá na to, že se s uživatelem zná osobně. Hodnotíme pozitivně, že několik žáků se zamyslelo nad otázkou hlouběji a uznalo, že bez známosti osoby mimo internet nemá člověk šanci rozpoznat, zda je profil pravý či nikoliv. Někteří žáci se také spoléhají na webkameru. Jak je možné vidět v grafu, v této odpovědi byl patrný rozdíl mezi chlapci a dívkami. Dovolujeme si proto soudit, že dívky se bezpečností při seznamování zabývají více. To ale nemusí vždy znamenat, že jsou opatrnější než chlapci.

Graf 16. Kritéria pro hodnocení důvěryhodnosti profilu

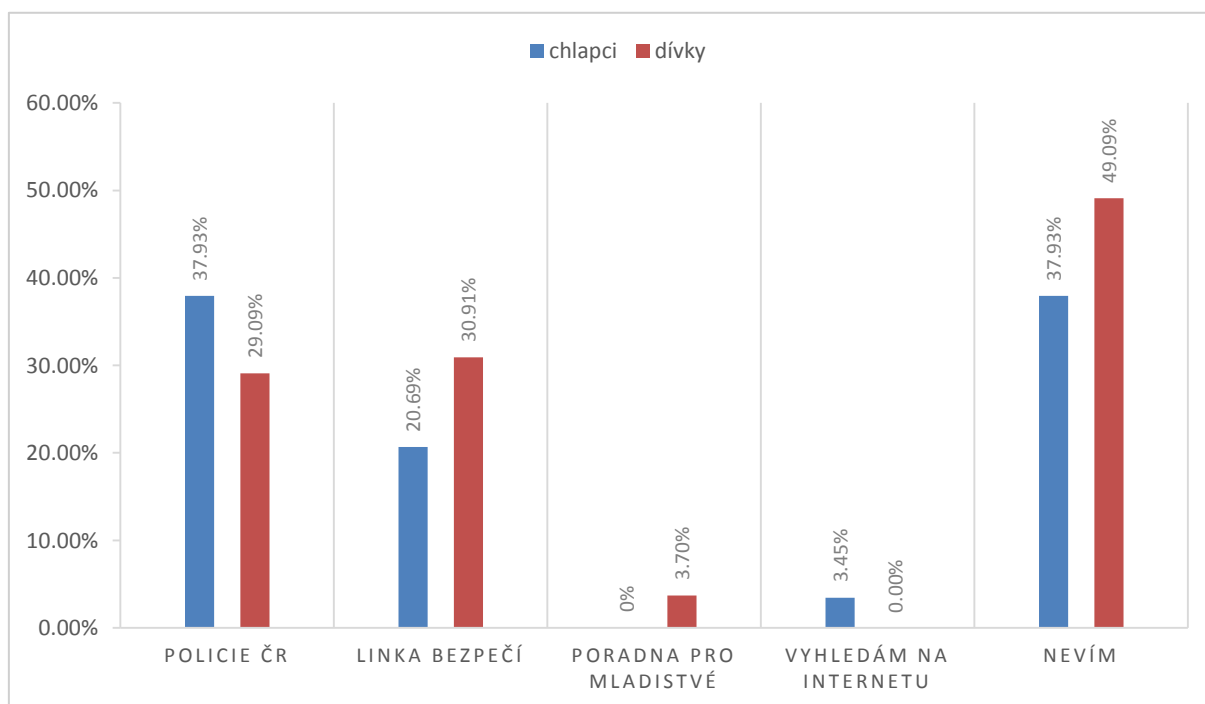

Otázka č. 18: Uved', na jakou organizaci by ses mohl/a obrátit, kdyby tobě nebo tvým přátelům někdo na internetu ubližoval? Pamatuješ si některá telefonní čísla?

V poslední otázce jsme zjišťovali, jaké organizace by mohli respondenti kontaktovat v případě pocitu ohrožení na internetu. Pomoc Policie České republiky by vyhledalo 32 %

žáků. Chlapci (37,93 %) by využili této možnosti častěji než dívky (29,09 %). Linku bezpečí by kontaktovalo 27 % dotazovaných. Na internetu by se snažilo najít pomoc pouze jedno procento žáků. Další poradny by se snažily kontaktovat 2 % žáků. Bohužel 45 % respondentů uvedlo, že neví, na jakou organizaci se v případě nebezpečí na internetu obrátit. I z tohoto důvodu opět pokládáme za nezbytné, aby byli žáci proškoleni o prevenci nebo alespoň informováni o preventivních programech a online poradnách.

Graf 17. Organizace pomáhající při ohrožení na internetu

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se zabývali tematikou sociálních sítí a jejich rizik. Rozdělení na teoretickou a praktickou část umožnilo odlišit vysvětlení stěžejních pojmů, představení jednotlivých rizik sociálních sítí a charakteristiku činnosti preventivních programů od dat získaných metodou dotazníku.

Potřeba zjistit skutečný stav povědomí o prevenci rizikového chování na internetu u žáků druhého stupně dala vzniknout teoretické části. Z výzkumu, pro který byla použita výše zmiňovaná kvantitativní výzkumná metoda, vyplynulo, že žáci se velmi dobře orientují ve velkém množství sociálních sítí. V první výzkumné otázce jsme se proto zaměřili na nebezpečné sdílení informací a kontaktů, především na sdílení telefonního čísla. Kontakty jako jsou telefonní čísla, e-mailové adresy a adresy bydliště mohou být zneužity nejrozličnějšími útočníky. Jen málo žáků sice sdílelo na první pohled nejosobnější informace (adresu bydliště, telefonní číslo), poměrně velké množství dětí však na svých internetových profilech uvádí další kontakty. Stávají se tak potencionálními oběťmi, pachatelé je mohou vysledovat na mnoha dalších stránkách i v reálném životě. Žáci jsou navíc otevření novým internetovým přátelstvím. Díky své zvědavosti opomíjí některá pravidla bezpečného chování na internetu. Například až třetina žáků sdílí informace ze svého profilu s neznámou osobou, kterou má v seznamu přátel. Není proto překvapením, že se čtvrtina chlapců a desetina dívek setkala se slovním napadáním na internetu, které řadíme mezi formy kyberšikany. Kyberšikana přitom může mít stejně fatální následky jako šikana v reálném prostředí. Z dotazníkového šetření také vyplynulo, že někteří žáci provozovali sexting.

Pomocí dotazníku jsme zjistili, že žáci by se jen zřídka zdráhali svěřit blízké osobě s problémy na internetu. Edukace široké veřejnosti proto nabývá na významu. Bohužel důvěra k učitelům je u žáků velmi nízká. V současné době je značné množství pedagogů proškolenáno v oblasti prevence rizik internetu. Vyučující mohou využít nejnovějších a dobře dostupných informačních zdrojů pro tvorbu školních projektů a pokusit se tak zabránit šíření negativních fenoménů internetu mezi žáky. Je proto nutné vytvářet pozitivní klima školy, ve kterém jsou vztahy žáků a učitelů založeny na vzájemné důvěře a respektu.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1. Počet dotazovaných dívek a chlapců

Tabulka 2. Zveřejněné informace na sociálních sítích

Tabulka 3. Zkušenost žáků se slovním napadáním na internetu

Tabulka 4. Sdílení intimních snímků

Tabulka 5. Osoby, u kterých by žáci hledali pomoc při pocitu ohrožení v kyberprostoru

Graf 1. Věk respondentů

Graf 2. Internetové stránky se založenými účty a profily žáků

Graf 3. Doba, kterou žáci tráví týdně na internetu

Graf 4. Používání stejných internetových stránek rodiči a dětmi

Graf 5. Nebezpečné sdílení fotografií

Graf 6. Sdílení fotografie obličeje

Graf 7. Sdílené informace

Graf 8. Zkušenost žáků se slovním napadáním na internetu

Graf 9. Aktivní účast na kyberšikaně

Graf 10. Osobní zkušenost žáků s dalšími formami kyberšikany

Graf 11. Zkušenost žáků se ponižujícími materiály svých přátel

Graf 12. Posílání intimních snímků

Graf 13. Sdílení intimních snímků na sociálních sítích

Graf 14. Přítomnost neznáme osoby v seznamu přátel

Graf 15. Osoby, u kterých by žáci hledali pomoc při pocitu ohrožení v kyberprostoru

Graf 16. Kritéria pro hodnocení důvěryhodnosti profilu

Graf 17. Organizace pomáhající při ohrožení na internetu

Seznam použité literatury

- [1] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- [2] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: GRADA, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [3] KIRKPATRICK, David. *Pod vlivem Facebooku: příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN: 978-80-251_3573-0.
- [4] KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- [5] KULHÁNKOVÁ, Hana a Jakub ČAMEK. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak, 2010. ISBN: 978-80-904764-0-0.
- [6] ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet, děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: TRITON, 2003. ISBN:80-7254-360-1.

Internetové zdroje

- [1] ADÁMEK, Lukáš. – KUSÁ, Jana. Zdeněk Svěrák obětí trollingu. *E-Bezpečí* [online]. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/782-zdenek-sverak-obeti-trollingu>.
- [2] Ask.fm [online]: O Ask.fm. [Cit. 16. 12. 2013] Dostupné z WWW: <http://www.ask-fm.cz/o-ask-fm.html>.
- [3] BARTOSZ, Jakub. Soud potrestal zneužití jednadvaceti chlapců osmi lety vězení. *Idnes.cz* [online], 5. 2. 2009. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/soud-potrestal-zneuzeni-jednadvaceti-chlapcu-osmi-lety-vezeni-pvv-/krimi.aspx?c=A090205_101224_krimi_jba.
- [4] BERNSON, Ilene R. *Grooming Cybervictim: The Psychosocial Effects of Online Exploitation For Youth* [online]. [Cit 20. 2. 2014] Dostupné z WWW: <https://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

[5] BOYD, Danah M. a Nicole B. ELLISON, N. Social Network Sites: Definition, History, And Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* [online]. 2007. [cit. 31. 10. 2013] Dostupné z WWW: <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1boyd.ellison.html>.

[6] BOYLE, Louise a James NYE. Police investigating 15 school girls after 12-year-old leaped to her death from abandoned cement silo following „relentless cyber bullying“. *Daily Mail* [online]. 13. 9.2013. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2419760/Rebecca-Ann-Sedwick-Florida-girl-12-victim-relentless-cyber-bullying-police-investigate.html>.

[7] Česko. *Trestní zákoník* [online]. [Cit. 20. 5. 2014] Dostupné také z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

[8] DAILY MAIL REPORTER. „What is overweight for a 13-year-old girl?“ Web searches and journal entries reveal how Florida girl was worn down by female bullies for TWO YEARS before she killed herself. *Daily Mail* [online]. 13. 9. 2013. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2420424/Rebecca-Ann-Sedwick-Computer-searches-Florida-girl-killed-bullied-online-TWO-YEARS.html>.

[9] DOČEKAL, Daniel. *Google+ je druhá největší sociální platforma* [online]. [Cit. 8. 12. 2013] Dostupné z WWW: <http://www.lupa.cz/clanky/google-je-druha-nejvetsi-socialni-platforma-na-svete/>.

[10] *E-Bezpečí* [online]. Informace o projektu. [Cit. 3. 8. 2014] Dostupné z WWW: <http://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/o-projektu>.

[11] *Facebook* [online]. Statistika. [Cit. 31. 10. 2013]. Dostupné z WWW: <https://newsroom.fb.com/Key-Facts>.

[12] FRYDECKÁ, Lucie. Nebezpečné pronásledování. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [Cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>

[13] *Hoax.cz* [online]. Co je hoax. [Cit. 8. 6. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>.

[14] *Hoax.cz* [online] Co je phishing. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.hoax.cz/phishing/>

- [15] *Hoax.cz* [online]. Čím hoax škodí. [Cit. 8. 6. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.hoax.cz/hoax/cim-hoax-skodi>.
- [16] *Hoax.cz* [online]. SCAM419. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.hoax.cz/scam419/>.
- [17] JAVŮREK, Adam a Marek PROKOP. *Jak začít používat Twitter* [online]. [Cit. 16. 12. 2013] Dostupné z WWW: <http://www.zdrojak.cz/redakce/jak-zacit-pouzivat-twitter/>.
- [18] JOLICOEUR, Miranda a Edwin ZEDLEWSKI. Much ado about sexting. *National Institute of Justice* [online]. 2010. [Cit. 26. 1. 2014]. Dostupné z WWW: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/230795.pdf>
- [19] KOPECKÝ, K. Podvody s falešnými webkamerami řadí i v ČR. *E-Bezpečí* [online]. [Cit. 8. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/637-podvody-s-falenymi-webkamerami->.
- [20] KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERZITY, 2010. ISBN: 978-80-254-7866-0 .
- [21] KOPECKÝ, Kamil, KREJČÍ, Veronika a René SZOTKOWSKI. *Nebezpečí internetové komunikace* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. [cit. 10. 10. 2014] ISBN: 978-80-244-3912-9. Dostupné z WWW: <file:///C:/Users/HP-620/Desktop/nik4full.pdf>
- [22] KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: Kybernetická šikana* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. ISBN: 978-80-254-7794-5. Dostupné z WWW: file:///C:/Users/HP-620/Desktop/kyberikana_studie-krejci.pdf.
- [23] KOUDELA, ŠIMON. Stalking. *Česká televize* [online], 2010. [Cit. 20. 5. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1030335531-stalking/>
- [24] MARTINEZ, Edecio. Alexis Pilkington brutally cyber bullied, even after her suicide. *CBS NEWS* [online]. 26. 3. 2010. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.cbsnews.com/news/alexis-pilkington-brutally-cyber-bullied-even-after-her-suicide/>.
- [25] *Mashable.com* [online]: Google+. [Cit. 16. 12. 2013] Dostupné z WWW: <http://mashable.com/category/google-plus/>.

[26] *Mashable.com* [online]: Twitter. [Cit. 16. 12. 2013]. Dostupné z WWW: <http://mashable.com/category/twitter/>.

[27] MEACHAN, Andrew. Sexting-related bullying cited in Hillsboroughg teen's suicide. *Tampa Bay Times* [online]. 27. 11. 2009. [Cit. 11. 2. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.tampabay.com/news/humaninterest/sexting-related-bullying-cited-in-hillsborough-teens-suicide/1054895>.

[28] *NCBI* [online]. Národní centrum bezpečnějšího internetu. [Cit. 3. 8. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.ncbi.cz/>.

[29] *Novinky.cz* [online]. Netolismus a další stinné stránky internetu. 2014. [Cit. 8. 6. 2014.] Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/327263-netolismus-a-dalsi-stinne-stranky-internetu.html>.

[30] NYE, James. Mother speaks of agony after 13 year old daughter killed herself because topless picture she sent to her boyfriend was plastered across the internet. *Daily Mail* [online], 26. 9. 2013. [Cit. 11. 2. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2432876/Hope-Witsells-mother-tells-agony-daughters-suicide-topless-picture-social-media-bullying.html>.

[31] *Portál Ahaonline* [online]: Jan Čipera (22) - Brutálnímu vrahovi zmírnili trest. 2009. [Cit. 21. 5. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.ahaonline.cz/clanek/musite-vedet/37841/jan-cipera-22-brutalnimu-vrahovi-zmirnili-trest.html>.

[32] QUIGLEY, Rachel. „Yes, I bullied her, she killed herself and I don't give a *****“: Girls, 12 and 14, whose cyber-stalking „drowe fellow pupil, 12, to suicide“ are arrested. *Daily Mail* [online], 15. 10. 2013. [Cit. 24. 1. 2014] Dostupné z WWW: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2460996/Rebecca-Ann-Sedwick-suicide-2-girls-aged-12-14-arrested-stalking.html>.

[33] *Sexting.cz* [online]. Co je sexting. [Cit. 6. 2. 2014] Dostupné z WWW: <http://sexting.cz/>.

[34] TABAK, Alan. J. Hundreds Registred for New Facebook Webside. *Harward Crimson* [online]. 2004. [Cit. 1. 11. 2013] Dostupné z WWW: <http://web.archive.org/web/20050403215543/http://www.thecrimson.com/article.aspx?ref=357292>.

[35] WEBER, Gregory M. *Grooming Children for Sexual Molestation* [online]. [Cit. 20. 2. 2014] Dostupné z WWW: http://www.vachss.com/guest_dispatches/grooming.html002E.

PŘÍLOHA: Dotazník k výzkumu

Dobrý den,

Jmenuji se Kateřina Rozsivalová a jsem studentka 2. ročníku Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Obracím se na vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který zkoumá rizikové chování na sociálních sítích. Výsledky dotazníku poslouží pouze výzkumu k mé diplomové práci. Dotazník je zcela **anonymní**.

Odpovědi prosím kroužkujte. U otázek kroužkujte vždy jen jednu z možností. U těch otázek, kde je možné volit více odpovědí, budete v zadání otázky upozorněni.

Děkuji za ochotu a pečlivé vyplnění dotazníku.

1. Jsem

chlapec

dívka

2. Je mi

11 let

12 let

13 let

14 let

15 let

3. Máš na některé internetové stránce založený účet (profil, e-mail)?

ANO

NE

Pokud ano, vyber internetovou stránku ze seznamu (můžeš zakroužkovat i více možností)

Lidé

Xchat

Facebook

Seznam.cz

Centrum.cz

Ask.fm

Google+

Twitter

Jiné (prosím uveď)

4. Kolik hodin trávíš týdně na internetu?

0 - 5

6 - 9

10 – 14

15 a více

5. Mají rodiče založený profil na stejných stránkách jako ty?

ANO

NE

6. Jaké fotografie by ses nebál/a vystavit na svůj internetový profil? (Můžeš zakroužkovat i více možností)

a) Fotografie s rodinou

b) Fotografie svého pokoje, vašeho domu

c) Fotografie z dovolené

d) Fotografie v plavkách

7. Kdo může vidět fotografii tvého obličeje na tvém profilu na sociální síti?

Pouze já Přátelé Přátelé přátel Všichni

8. Jaké informace mohou tvoji internetoví přátelé zjistit na tvém profilu? (Můžeš zakroužkovat i více možností)

Telefonní číslo

e-mailovou adresu

Adresu

Moje přezdívky na dalších internetových profilech

adresu školy, kterou navštěvuji

moje zájmy a koníčky

9. Stalo se ti někdy, že tě na internetu někdo slovně napadal, bezdůvodně ti nadával?

ANO NE

10. Poslal/a jsi někdy někomu jeho fotografii nebo video, abys ho zesměšnil/a?

ANO NE

Pokud ano, proč jsi to udělala?

- a) Nudil/a jsem se
- b) Chtěl/a jsem se pomstít
- c) Využil/a jsem bezbrannosti osoby
- d) Chtěl/a jsem se před ostatními předvést
- e) Jiný důvod (prosím uveď)

11. Posílal ti někdy někdo tvoje fotografie nebo videa, která tě zesměšňovaly, a tobě to ubližovalo?

ANO NE

Pokud ano, posílala tato osoba tvoje snímky ještě dalším lidem?

ANO NE NEVÍM

12. Posílal ti někdy někdo fotografie nebo videa tvých známých nebo přátel, kteří byli na těchto snímcích zesměšňováni?

ANO NE

13. Poslal/a jsi někdy někomu svoje intimní fotografie nebo videa? (Obnažené/ částečně obnažené snímky)

ANO NE

Pokud ano, prosím uveď důvod:

14. Umístil/a jsi někdy na svůj profil svoje intimní fotografie nebo videa? (Obnažené/ částečně obnažené snímky)

ANO NE

Pokud ano, prosím uveď důvod: neuvedeno

15. Máš na svém profilu v přátelích někoho, koho osobně neznáš?

ANO NE

16. U koho bys hledal/a pomoc, pokud by ses na internetu cítil/a ohrožen/á?

U rodičů (nebo jednoho z nich)

U učitele

U kamaráda nebo kamarádky

Nevím

U jiné osoby (prosím uveď)

17. Jak na internetu poznáš, že člověk, se kterým si píšeš, je důvěryhodná osoba, že nemá falešný profil? (Můžeš zakroužkovat i více možností)

- a) Má na profilu fotografii, na které je vidět její obličej
- b) Má na profilu uvedeny osobní informace (jméno a příjmení, věk, město)
- c) Máme více společných přátel
- d) Jinak (prosím uveď)

18. Na jakou organizaci by ses mohl/a obrátit, kdyby tobě nebo tvým přátelům někdo na internetu ubližoval? Pamatuješ si některá jejich telefonní čísla? (Můžeš uvést i více odpovědí)

.....

.....

Děkuji za trpělivost a pečlivost při vyplňování dotazníku.

ANOTACE

Jméno a příjmení	Kateřina Rozsivalová
Katedra	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce	Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Rok obhajoby	2015

Název práce	Rizika sociálních sítí se zaměřením na žáky 2. stupně ZŠ
Název anglicky	The Risks of social network with a special focus on the pupils of the second grade of the elementary schools
Anotace práce	Cílem diplomové práce je popsat jednotlivá rizika internetu. V teoretické části jsou uvedeny charakteristiky kyberšikany, sextingu, kyberstalkingu, kybergroomingu a dalších fenoménů. Teoretická část je zaměřena na prevenci negativních jevů. Praktická část se zaměřuje na bezpečné chování na internetu.
Klíčová slova	Sociální síť, internet, prevence, rizika, kyberšikana, sexting, kyberstalking, kybergrooming, žáci
Anotace v angličtině	The aim of this thesis is to describe the risks of the Internet. The theoretical part describes characteristics of cyberbullying, sexting, cyberstalking, cybergrooming and others phenomena . The theoretical part is focused on prevention of negative phenomena . The practical part focuses on safe behavior on the Internet.
Klíčová slova v angličtině	Social network, internet, prevention, cyberbullying, sexting, cyberstalking, cybergrooming, pupils
Přílohy vázané v práci	dotazník

Rozsah práce	81 stran
Jazyk práce	čeština